

DAUGIAFUNKCIŲ SOCIALINIŲ PASLAUGŲ CENTRŲ IR ĮTRAUKIŲJŲ VEIKLŲ GAIRĖS LATVIJOJE IR LIETUVOJE

Interreg

Latvija-Lietuva

European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

OCTOPUS

I dalis, Latvijos pavyzdys

2021/2022

Šios Gairės yra parengtos, įgyvendinant projektą Nr. LLI-425 „Daugiafunkčių centrų stiprinimas socialinių paslaugų prieinamumui ir efektyvumui gerinti“ („OCTOPUS“), kurį finansuoja Europos Sąjungos 2014–2020 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos programa.

Šį projektą finansuoja Europos Sąjunga. Visas projekto biudžetas 705 573 Eur. Iš jų – bendrasis Europos regioninės plėtros fondo finansavimas – Eur 599 737.

Šios Gairės parengtos, naudojant Europos Sąjungos finansinę paramą. Už šių Gairių turinį atsako Žiemgalos planavimo regionas. Jokiomis aplinkybėmis negali būti laikoma, kad jis atspindi Europos Sąjungos nuomonę.

Daugiau informacijos apie programą ir projektą galima rasti čia: www.latlit.eu

Užsakovas: Žiemgalos planavimo regionas [*Zemgales plānošanas reģions*]

Vykdytojas: Ekspertų grupė iš Latvijos ir Lietuvos:

Gita Aizpurē [*Gita Aizpure*], Aija Zuosulē [*Aija Zosule*], Jelgavos nuovado savivaldības daudzfunkcīs sociālīnī paslaugū centras „Laipa“ (Latvija)

Laura Keblienē, Dienos veiklos centras, Kretinga (Lietuva)

Vilma Miltakienē, Kretingos socialinių paslaugū centras

Turinys

ĮVADAS	4
1. DAUGIAFUNKCIŲ CENTRŲ APIBRĖŽIMAS IR PASKIRTIS LATVIJOJE.....	6
2. DAUGIAFUNKCIŲ CENTRŲ NUOSAVYBĖS TEISĖS, TEISINIS STATUSAS, REGLAMENTUOJANTYS NORMINIAI TEISĖS AKTAI IR REGISTRACIJA LATVIJOJE	6
3. PAGRINDINIŲ TIKSLINIŲ GRUPIŲ APRAŠYMAS, ŠIŲ GRUPIŲ SĄVEIKA	10
3.1. SOCIALINĖS ATSKIRTIES RIZIKĄ PATIRIANČIŲ GYVENTOJŲ GRUPIŲ KLASIFIKAVIMAS IR PRAKTIKOJE DAŽNIAUSIAI PASITAIKANČIŲ KLIENTŲ TIKSLINIŲ GRUPIŲ APIBRĖŽIMAS.....	10
3.2. SOCIALINĖS ATSKIRTIES RIZIKĄ PATIRIANČIŲ GYVENTOJŲ GRUPĖS IR JŲ SĄSĄJA SU DSPC TEIKIAMOMIS PASLAUGOMIS	11
3.3. LATVIJOJE REGISTRUOTI DAUGIAFUNKCIAI SOCIALINIŲ PASLAUGŲ CENTRAI (DSPC)	15
4. CENTRO VALDYMO IR ADMINISTRAVIMO GAIRĖS	16
4.1. STRUKTŪRA	16
4.2. GALIMA SOCIALINĖS ĮTRAUKTIES PRIEMONIŲ SINERGIJA DAUGIAFUNKCIUOSE CENTRUOSE.....	17
4.3. REKOMENDUOJAMAS ETIKOS KODEKSAS.....	18
4.4. GALIMAS BENDRADARBIAVIMAS SU VIETOS BENDRUOMENE, VIEŠINIMAS, KOMUNIKACIJOS KANALAI.....	19
4.5. REKOMENDUOJAMAS PATALPŲ, ĮRANGOS PLANAS	21
4.6. REKOMENDUOJAMOS ĮSIVERTINIMO METODIKOS.....	23
5. GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDYS – DSPC „LAIPA“	25

IVADAS

„Žiemgalos planavimo regionas pasiūlė parašyti šias gaires kaip paramos instrumentą savivaldybių arba nevyriausybinių organizacijų (NVO) iniciatyvoms, kuriant daugiafunkčius socialinių paslaugų centrus mažiau apgyvendintose regionų vietose.

Kas yra daugiafunkčiai socialinių paslaugų centrai? Koks jų pranašumas, lyginant su centrais, kurie teikia tik vieną socialinę paslaugą? Kaip geriausia organizuoti veiklą tokiuose centruose? Į šiuos klausimus bandysime atsakyti šiose Latvijos ir Lietuvos specialistų–praktikų parengtose gairėse, kurias sudaro I ir II dalys.

Socialinių paslaugų plėtros planavimo ir koordinavimo požiūriu galima teigti, kad atokesnėse regiono teritorijos apgyvendintose vietose, kuriose gyventojų nėra daug, specialistų, administravimo ir finansiniai ištekliai yra riboti, daugiafunkcis socialinių paslaugų

centras yra labai geras būdas racionaliau ir efektyviau panaudoti turimus specialistų, administracinius, patalpų ir finansinius išteklius, sutelkti socialines paslaugas vienoje vietoje, kad būtų užtikrintas socialinių paslaugų prieinamumas.

Esame dėkingi kad 2014–2020 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa parėmė mūsų projektą „OCTOPUS“. Su jos parama galime kartu parengti šias gaires, taip pat įrengti tris daugiafunkčius paslaugų centrus mūsų regionui priklausančiuose Bauskės, Duobelės ir Jelgavos nuovaduose. Kolegų iš Plungės, Biržų ir Rokiškio bei Kretingos patirtis ir žinios įkvėpė ir padaršino eiti šiuo keliu – plėtoti daugiafunkčius centrus ir Žiemgaloje. Tikimės, kad šis pavyzdys padaršins daugiafunkčius centrus steigti ir kituose Latvijos regionuose.“

Projekto vadovė Ieva Zeifertė [Ieva Zeiferte]

Europos Sąjungos valstybių narių gerovės politika siekiama teikti kiekvieno asmens poreikius atitinkančias paslaugas, kurios maksimaliai padidintų jo galimybes pasirūpinti savimi, gyventi savarankiškai, integruotis į darbo rinką, nepriklausomai nuo to, kur yra jo gyvenamoji vieta. Siekiant šio tikslo, būtina tobulinti ir plėtoti bendruomenines socialines paslaugas psichikos ir (ar) proto negalią turintiems asmenims, funkcinį sutrikimų turintiems vaikams, senjorams ir kitoms rizikos grupėms, kad maksimaliai užtikrintume žmonių su negalia teisių apsaugą, visapusišką jų įsitraukimą bei dalyvavimą visuomeniniame gyvenime, kaip nustatyta Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje.

Siekiant šio tikslo, šiuo metu Latvijoje itin aktyviai kuriamos daugiafunkcės ir įtraukiosios paslaugų sistemos – paslaugų ir veiklos centrai. Šiomis paslaugomis teikiama būtina pagalba asmenims, turintiems ribotas galimybes pasirūpinti savimi, kad jie galėtų gyventi namuose arba šeiminėje aplinkoje ir išnaudotų savo raidos ir savarankiško gyvenimo potencialą.

Daugiafunkciai socialinių paslaugų ir įtraukiosios veiklos centrai galėtų būti efektyvus būdas sutelkti žmogiškuosius ir infrastruktūros išteklius, kad įvairias paslaugas būtų galima teikti vienoje vietoje tose Lietuvos ir Latvijos kaimo vietovėse, kuriose gyventojų skaičius yra mažas.

Tokiuose centruose būtų galima įgyti įvairių socialinių įgūdžių, mokytis ir prasmingai leisti laisvalaikį įvairioms tikslinėms grupėms. Centrų veikla labiau bus orientuota į socialiai pažeidžiamas gyventojų grupes.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Latvijoje taip skirtingai suvokiamos paslaugos, kurios turėtų būti teikiamos kuriamuose daugiafunkčiuose centruose, o

socialinių paslaugų paklausa viršija pasiūlą, atsirado poreikis sukurti bendras gaires, kad būtų suformuotas bendras suvokimas, o minėtos teikiamos paslaugos visoje šalies teritorijoje būtų vienodai kokybiškos. Lietuvoje tokie centrai švietimo įstaigų pagrindu veikia jau seniai ir jie yra geras pavyzdys, kaip daugiafunkčius socialinių paslaugų centrus kurti didelėse apgyvendintose vietovėse (rajonų centruose).

Gairėse apibendrinta įvairių centrų, daugiausia Jelgavos nuovado savivaldybės centrų Žiemgalos regione, patirtis, nes nuovade yra keletas tokių centrų, kurie yra įsikūrę retai apgyvendintuose valsčiuose.

Latvijoje nėra nustatyta socialinių paslaugų sistemos kokybės metodų, kurie padėtų suformuoti bendrą suvokimą apie paslaugos kokybę ir išmatuojamus ar bendrus kokybės rodiklius. Projekto metu bus vertinama Lietuvos patirtis su socialinių paslaugų kokybės vadybos sistema, kuri galėtų tapti geru pavyzdžiu socialinių paslaugų teikėjams įsidiegti kurią nors iš kokybės vadybos sistemų, kuri neabejotinai pagerins įstaigų darbo organizavimą ir klientų gyvenimo kokybę.

Kokybės sistema yra organizacinė struktūra, procedūros, procesai ir priemonės kokybės valdymui įgyvendinti.¹

Gairės yra parengtos taip, kad jomis galėtų naudotis bendruomeninių paslaugų teikėjai. Dirbdamas su gairėmis, kiekvienas paslaugos teikėjas įvertina, kurios situacijos ir kokios rekomendacijos yra taikomos jo teikiamai paslaugai ir kliento poreikiams.

Pirmojoje gairių dalyje apžvelgiama situacija Latvijoje, o antrojoje – tie patys klausimai Lietuvoje.

Aija Zuosulė, Gita Aizpurė

1 Forandas, Ilgvaras. Biznesa vadības tehnoloģijas / Ilgvars Forands. - Ryga: Latvijas Izglītības fonds, 2004. - 333 psl.

1. Daugiafunkčių centrų apibrėžimas ir paskirtis Latvijoje

Žodis „daugiafunkcis“ reiškia – toks, kuris vykdo įvairias funkcijas, kuris gali vienu metu atlikti daugiau nei vieną funkciją.²

Latvijoje daugiafunkcinių socialinių paslaugų centrų apibrėžimą galima rasti Latvijos Respublikos Ministrų Kabineto nutarime „Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams“, ten sakoma: „Daugiafunkcis socialinių paslaugų centras teikia kelių rūšių socialines paslaugas skirtingoms klientų grupėms, jei atitinkamoje teritorijoje neįmanoma ar neefektyvu steigti atskirus socialinių paslaugų teikėjus“.³

Latvijos Respublikos Gerovės ministerijos tinklalapyje pateikiamas paprastas socialinių paslaugų apibrėžimas: „Socialinės paslaugos – tai priemonių visuma, skirta atkurti arba pagerinti, asmenų socialinio funkcionavimo gebėjimus, siekiant užtikrinti jų integraciją į visuomenę“⁴.

Kaip matyti iš Žiemgalos planavimo regiono „Plėtros programos 2021-2028“ dabartinės situacijos SSGG analizės, regione • Socialinių paslaugų paklausa įvairioms tikslinėms grupėms (vaikams ir jaunimui, įsk. funkcinį sutrikimų turinčius ir ne šeimose globojamus, asmenims, įsk. tuos, kurie turi psichikos ir (ar) proto negalią, regėjimo, klausos negalią, judėjimo sutrikimų, priklausomybių, smurto problemų, ir senjorams) viršija pasiūlą, • Socialines paslaugas teikiančioms savivaldybėms kyla sunkumų pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus specialistus, tinkamos infrastruktūros trūkumas ir (arba) nepakanka-

mi pajėgumai subalansuoti įvairius interesus (esama infrastruktūra tikslinių grupių reikmėms, aplinkos prieinamumas, bendrųjų paslaugų prieinamumas ir kt.), kuriant visuomenines socialines paslaugas • Nepakanka įgūdžių parengti socialinių paslaugų išlaidų ir plėtros planą, taip pat nustatyti socialinių paslaugų ekonominį gyvybingumą (tvarumą).⁵

Tai rodo, kad daugiafunkčiai socialinių paslaugų centrai galėtų būti efektyvus būdas, kaip kaimiškoje vietovėje, kuriose gyventojų tankumas yra mažas, sutelkti žmogiškuosius ir infrastruktūros išteklius, kad būtų galima teikti įvairias socialines paslaugas vienoje vietoje.

2. Daugiafunkčių centrų nuosavybės teisės, teisinis statusas, reglamentuojantys norminiai teisės aktai ir registracija Latvijoje

Latvijoje, įgyvendinant deinstitucionalizacijos (DI) procesą, vis daugiau steigiama įvairių tipų daugiafunkčių centrų.

Daugiafunkčiai centrai gali būti skirstomi šitaip:

➤ socialinių paslaugų teikėjai (socialinio darbo, labdaringo socialinio darbo, socialinės globos, socialinės reabilitacijos ir profesinės reabilitacijos paslaugos), teikiantys paslaugą su apgyvendinimu arba be apgyvendinimo;

➤ integracinės veiklos centrai arba daugiafunkčiai centrai, kurie nėra įregistruoti socialinių paslaugų teikėjų registre, tačiau kuriuose tarp daugelio paslaugų (švietimo, kultūros, laisvalaikio) yra teikiamos ir atskiros socialinės ar sveikatos priežiūros paslaugos, kurių veikla, vadovaujantis Latvijos Respublikos Gerovės ministerijos arba Sveikatos ministerijos nustatyta tvarka, yra atitinkamai atskirai įregistruota.

➤ Viena daugiafunkčiame centre gali būti teikiamos socialinės paslaugos be apgyvendinimo ir socialinės paslaugos su apgyvendinimu, pavyzdžiui, Grupinio gyvenimo namų paslauga ir specializuotos dirbtuvės, ir Dienos centras. Gali būti tik be apgyvendinimo, pavyzdžiui, Dienos centras ir socialinė reabilitacija.

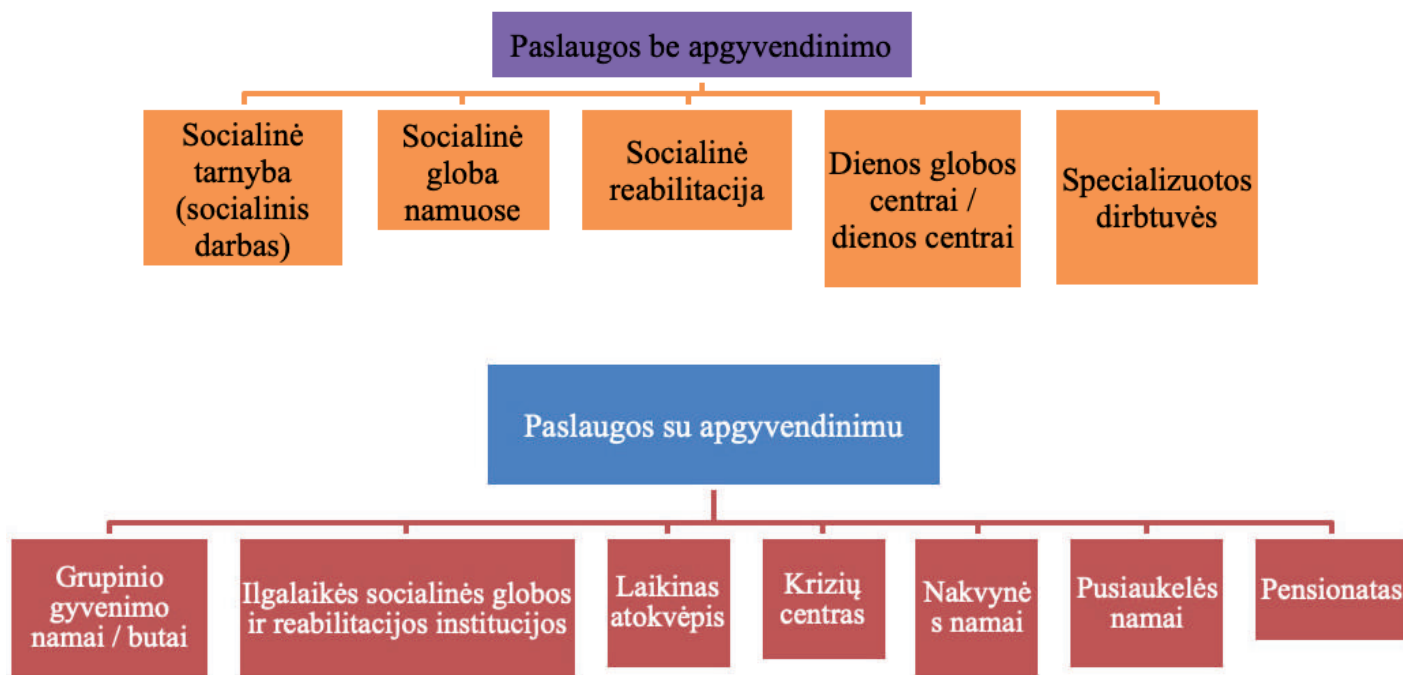

² <https://www.merriam-webster.com/dictionary/multifunction>

³ Ministrų kabineto 2017-06-13 nutarimo Nr. 338 „Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams“ XXIII dalies 160 str.

⁴ <https://www.lm.gov.lv/lv/socialo-pakalpojumu-visparejs-apraksts>

⁵ https://www.zemgale.lv/images/ZPR_AP_SI_ESR_projekts_2021_2027_3_final.pdf 197–198 psl.

☞ Centre gali būti registruota viena socialinė paslauga, pavyzdžiui, socialinė rehabilitacija kuriai nors vienai tikslinei grupei, kuri apima įvairių sričių paslaugas (švietimas, laisvalaikis, kultūra ir socialinės paslaugos) ir gali būti pavadinta daugiafunkciu veiklos centru.

☞ Pagal teisinį statusą daugiafunkciai centrai gali būti kuriami tiek kaip savivaldybės struktūriniai padaliniai, tiek kaip draugijos, tiek kaip įvairūs ūkio subjektai, pavyzdžiui, ribotos atsakomybės bendrovės, individualios įmonės ir pan., kurie savo veiklą yra įregistravę Įmonių registre ir yra įgiję juridinio arba fizinio asmens statusą, kurie yra užsiregistravę Latvijos Respublikos Valstybinėje pajamų tarnyboje kaip asmenys, kurie vykdo ūkinę veiklą.

Nors Latvijoje daugiafunkcinių centrų interpretavimo galimybės gana plačios, egzistuoja tam tikra tvarka, kaip apibrėžiamos ir registruojamos socialinės paslaugos.

Socialinių paslaugų teikėjų registracija vyksta, vadovaujantis „Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymo“ 17 straipsnio pirmosios dalies nuostatomis.

Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams nustatyti Ministrų Kabineto nutarimu Nr. 338, kuriame apibrėžiamas kiekvienos paslaugos turinys ir paskirtis:

– **Socialinė tarnyba (socialinis darbas)** – organizuoja ir teikia socialines paslaugas ir socialinę pagalbą, pasitelkia socialinių išteklių sistemas socialinėms problemoms, kurios yra aktualios konkrečioms individams, šeimoms ir bendrų interesų turinčioms arba tame pačiame teritoriniame vienetė gyvenančioms

socialinėms grupėms, spręsti.

– **Socialinė globa namuose** – skirta klientams, kurie dėl objektyvių priežasčių negali savimi pasirūpinti. Paslauga padeda užtikrinti asmens higieną; padeda nusirengti, apsirengti, pakeisti patalynę; judėti, pakeisti padėtį, įlipti į lovą ir iš jos išlipti; pagaminti maistą ir valgyti; pristatyti maisto, medikamentų, smulkiųjų prekių; sutvarkyti namus, organizuoti medicininę pagalbą; komunikuoti su įstaigomis; tiekti kurą, pakurti krosnį ir kt.

– **Ilgalaikė socialinė globa ir rehabilitacija įstaigoje** – suteikia būstą, globą visą parą, socialinę rehabilitaciją vaikams, kurie liko be tėvų globos, vaikams su negalia ir suaugusiesiems su negalia. Paslauga padeda įgyti savitvarkos įgūdžių ar juos išlaikyti, ugdyti socialinius įgūdžius ir turiningai leisti laisvalaikį.

– **Socialinė rehabilitacija** – gali būti teikiama tiek įstaigoje, tiek gyvenamojoje vietoje. Smurtą patyrusiems asmenims yra suteikiamas saugus būstas, psichologinė pagalba, socialinė rehabilitacija ir kita reikalinga pagalba situacijai įveikti. Nuo neteisėtos veikos nukentėjusiems asmenims teikiama psichologinė pagalba ir rehabilitacija gyvenamojoje vietoje. Prekybos žmonėmis aukoms teikiama psichosocialinė pagalba, teisininko, sveikatos priežiūros specialisto, psichologo pagalba, saugus prieglobstis, galimybė gauti būtiniausių reikmenų, yra saugomas asmens konfidencialumas. Nuo priklausomybių kenčiantiems asmenims suteikiama rehabilitacija įstaigoje, organizuojant individualius ir grupinius užsiėmimus, įskaitant aplinkos, darbo ir kitas terapijas pagal poreikį, kultūrinę ir sportinę veiklą, taip pat reguliarių svaigųjų medžiagų testavimą, suteikiama galimybė išmokyti rūpintis savimi ir savitvarkos įgūdžių, taip

pat maitinimas ir galimybė tęsti mokslus arba ištraukti į užimtumą skatinančias veiklas. Asmenims, turintiems klausos negalią, įgyvendinamos priemonės, mažinančios klausos praradimo įtaką asmens, turinčio klausos negalią, socialinio funkcionavimo galimybėms. Paslaugos klausos negalią turintiems asmenims teikiamos kliento gyvenamojoje vietoje arba pas paslaugų teikėją. Padedama išmokyti gestų kalbos ir ugdymas gebėjimas veikti savarankiškai. Asmenims, turintiems regos negalią, organizuojami psichologinės adaptacijos mokymai, lavinami orientavimosi ir judėjimo, savitvarkos įgūdžiai, organizuojamos Brailio rašto išiminimo, pritaikytos sportinės veiklos, mokoma pagrindinių intelektualio ir fizinio darbo įgūdžių ir vykdomos kt. veiklos pagal reabilitacijos planą.

– **Pusiaukelės namai** – padeda parengti psichikos ir (ar) proto negalią turinčius asmenis, kurie ilgą laiką praleido ilgalaikės globos įstaigose, savarankiškam gyvenimui visuomenėje, ugdant savitvarkos įgūdžius ir skatinant įgyti gyvenime reikalingų įgūdžių.

– **Pensiono paslauga** – pensinio amžiaus asmenims arba pilnamečiams asmenims, turintiems sunkių funkcinų sutrikimų, užtikrina būstą, priežiūrą, savitvarkos pagalbą, jei reikia, paramą sprendžiant socialines problemas.

– **Laikino atokvėpio paslauga** – užtikrina funkcinų sutrikimų turintiems asmenims trumpalaikę socialinę globą iki 30 parų per metus, globos procese pakeičiant namų ūkio narius ir suteikiant jiems galimybę pasirūpinti savimi.

– **Grupinio gyvenimo namai (buto paslauga)** – teikia būstą ir individualią pagalbą, sprendžiant socialines problemas pilnamečiams asmenims su psichikos ir (ar) proto negalia. Užtikrinama priežiūra visą parą, tobulinami socialiniai įgūdžiai, teikiama pagalba rūpinantis savimi, padedama ugdyti bendravimo ir savitvarkos įgūdžius.

– **Krizių centras** – padeda į krizinę situaciją patekusiems žmonėms, įvertina socialinius įgūdžius, teikia psichosocialinę pagalbą, saugią nakvynę, maitinimą, apgyvendinimą.

– **Dienos globos centras** – socialinės globos ir socialinės reabilitacijos paslaugos asmenims, turintiems psichikos ir (ar) proto negalią, asmenims su negalia, asmenims, sulaukusiems senatvės pensijos amžiaus, vaikams iš nepasiturinčių šeimų ir šeimų, kuriose yra nepalankios sąlygos vaikui vystytis, taip pat asmenų grupėms, turinčioms didelių socializacijos sunkumų. Centre teikiama priežiūra ir individuali pagalba, pagalba savitvarkos procese, konsultacijos, veikla, skirta gebėjimams palaikyti ar ugdyti, įvairios užimtumo veiklos (pavyzdžiui, audimas, medžio apdirbimas,

kompiuteriniai įgūdžiai ir kt.), savitvarkos įgūdžių ugdymas, maisto gaminimo, meninės saviraiškos, įvairios laisvalaikio veiklos, sportas.

– **Dienos centras** – užtikrina socialinių įgūdžių lavinimo galimybes, edukacinius, laisvalaikio leidimo, meno arba meninės saviraiškos užsiėmimus.

– **Prieglaida (nakvynės namai)** – suteikia laikiną apgyvendinimą benamiams asmenims, kuriems nenustatyta svaigiųjų medžiagų vartojimo požymių, liudijančių apie riziką paties kliento arba kitų prieglaudos ar nakvynės namų klientų ir darbuotojų saugumui. Prieglaudoje užtikrinama nakvynės vieta, vakarienė ir pusryčiai, socialinio darbuotojo konsultacijos.

– **Specializuotos dirbtuvės** – užtikrina įgūdžių ugdymo veiklas ir specialistų pagalbą funkcinų sutrikimų turintiems asmenims. Užtikrina užimtumo interesų ir įgūdžių įvertinimą, darbinį įgūdžių ugdymą, individualius arba grupinius užsiėmimus, specialistų konsultacijas, informavimą apie apmokymus, laisvalaikio renginius.

Registracijos tikslas yra užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą ir paslaugas gaunančių klientų saugumą. Registre paslaugų teikėjas yra registruojamas penkeriems metams, o pakartotinė registracija suteikia Gerovės ministerijai galimybę prižiūrėti, ar teikiamos socialinės paslaugos atitinka bent minimalius reikalavimus, įskaitant profesionalių darbuotojų skaičių pagal norminių teisės aktų nuostatas ir tinkamas patalpas, kurios yra būtinos klientų apsaugai ir saugumui užtikrinti.

Registruojant paslaugų teikėją, reikia užpildyti elektroninę Latvijos Respublikos Ministrų Kabineto nutarime Nr. 385 „Dėl socialinių paslaugų teikėjų registravimo“ minėtą paraišką (1 priedas), kartu pateikiant (reikia pridėti) tokius dokumentus:

- vadovo CV ir atitinkamą išsilavinimą patvirtinančių dokumentų kopijas;
- specialistų sąrašą (*sąraše nurodoma: vardas, pavardė; įstaiga, kurioje įgytas išsilavinimas; įgytas išsilavinimas; įgyta kvalifikacija; diplomo nr.; data*);
- dokumentus, patvirtinančius įstaigos pagrindinę veiklą (įstatus, nuostatus);
- dokumentus, susijusius su teikiamos paslaugos turiniu ir procesu (paslaugos nuostatus, privalomas taisykles ir kt.);
- organizacinę struktūros schemą (jei yra struktūrinis padalinys (filialas), reikia nurodyti ir jį įsteigusį teisės subjektą);
- duomenų apsaugos tvarką arba reglamentą, ins-

trukciją ir kt.;

- darbo tvarkos taisyklės arba įstaigos organizacinę struktūrą atspindinčius dokumentus ir kt.
- patalpų plano kopiją iš inventorinės bylos arba pastato kadastrinių matavimų bylas,

patalpų plane turi būti nurodyta informacija apie patalpų savininką arba valdytoją, taip pat informacija apie bendrą patalpų plotą, kuris yra naudojamas paslaugai teikti;

jei yra atlikta rekonstrukcija, pateikiamas paskutinis aktualus dokumentas;

- patalpų aprašymą,

patalpų aprašyme nurodomas kiekvienos patalpos funkcionalumas, pavyzdžiui, gyvenamoji patalpa (kiek klientų), užsiėmimų patalpa, virtuvė, poilsio kambarys, sanitarinės patalpos ir kt.

Socialinių paslaugų registre atskirai neregistruojamos įvairios terapijos ir programos, pavyzdžiui, kaniterapija, smėlio terapija, ABA terapija ir kitos, kurios yra taikomos kaip viena iš sudedamųjų dalių socialinės rehabilitacijos paslaugos procese ir nėra sa-

varankiška socialinė paslauga.

Registruodamas paslaugą, jos teikėjas prisiima atsakomybę, kad paslauga atitinka:

- norminiuose teisės aktuose dėl priešgaisrinės saugos ir darbų saugos nustatytus reikalavimus;
- norminiuose teisės aktuose dėl higienos nustatytus reikalavimus;
- norminiuose teisės aktuose dėl kokybiško ir žmogaus sveikatai, gyvybei ir aplinkai nekenksmingo maisto apyvartos nustatytus reikalavimus, jei maitinimas yra organizuojamas paslaugų teikimo patalpose;
- paslaugų teikimo vietos (pastato ar patalpų grupės) naudojimo paskirtis atitinka socialinių paslaugų teikimą ir tokia paskirtis yra įregistruota valstybės nekilnojamojo turto kadastro informacinėje sistemoje.
- Latvijoje veikiantiems įtraukiosios veiklos centrams arba daugiafunkciams centrams, teikiantiems švietimo, laisvalaikio ir (arba) kultūros paslaugas, nereikia atskirai registruoti savo veiklos.

3. Pagrindinių tikslinių grupių aprašymas, šių grupių sąveika

Šiame skyriuje yra galimybė susipažinti su informacija apie:

1. Socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų grupių klasifikavimu ir praktikoje dažniausiai pasitaikančių klientų tikslinių grupių apibrėžimu;
2. Socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų grupės ir jų sąsaja su DSPC teikiamomis paslaugomis.

3.1. Socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų grupių klasifikavimas ir praktikoje dažniausiai pasitaikančių klientų tikslinių grupių apibrėžimas

Kaip jau išsiaiškinome, socialinės paslaugos – tai visuma priemonių, kuriomis siekiama atkurti arba pagerinti asmenų socialinio funkcionavimo gebėjimus, kad būtų užtikrinta jų integracija į visuomenę. Taigi galima daryti išvadą, kad socialinės paslaugos yra viena iš socialinės veiklos formų, kuria siekiama patenkinti įvairių visuomenės grupių poreikius. Siekiant kuo įvairiapusiškiau atlikti jiems pavestą pagrindinę užduotį, planuojant ir teikiant socialines paslaugas, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas socialinės atskirties riziką **patiriančių** gyventojų grupėms kaip pagrindinėms paslaugą gaunančioms tikslinėms grupėms.

Socialinės atskirties riziką patiriančios gyventojų grupės yra gyventojų grupės, kurios neturi galimybės arba turi ribotas galimybes gauti pakankamai pajamų, gauti įvairių paslaugų ir prekių, kurios yra būtinos visaverčiam jų funkcionavimui visuomenėje.⁶ Šių grupių **socialinės įtraukties proceso paskirtis** – suteikti galimybių, paslaugų ir išteklių, reikalingų visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime, pagerinti jų gyvenimo kokybę ir pagerinti galimybes naudotis pagrindinėmis žmogaus teisėmis.

Siekiant išsamiau pristatyti dažniausiai pasitaikančias klientų tikslines grupes, toliau pateikiamas norminiais teisės aktais nustatytas šių grupių apibrėžimas, į kurį reikia atsižvelgti, kuriant paslaugas.

Funkcinis sutrikimas – ligos, traumos ar įgimto defekto sukeltas fizinis, proto ir (ar) psichikos sutrikimas, ribojantis asmens gebėjimą dirbti, pasirūpinti savimi ir apsunkinantis asmens integraciją į visuomenę.⁷

Psichikos ir (ar) proto negalia – intelekto sutrikimas arba psichikos liga, ribojanti asmens gebėjimą dirbti, pasirūpinti savimi ir apsunkinanti asmens integraciją į visuomenę, nustatyta pagal galiojančią Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos problemų klasifikacijos (TLK) redakciją.⁸

Neįgalumas – ilgalaikis arba nepraeinantis labai sunkus, sunkus arba vidutinio laipsnio funkcionavimo apribojimas, turintis įtakos asmens protiniams arba fiziniams gebėjimams, gebėjimui dirbti, pasirūpinti savimi ir integruotis į visuomenę. Asmuo su negalia yra asmuo, kuriam Neįgalumo įstatyme nustatyta tvarka yra nustatytas neįgalumas (asmuo iki 18 metų amžiaus – be klasifikacijos; I, II arba III neįgalumo grupė).⁹

Vaikas – nepilnametystė asmenims tęsiasi, kol jiems sukanka aštuoniolika metų. Pilnamečiu yra laikomas asmuo, kuris įstatyme nustatyta tvarka susituokė dar nesukakęs aštuoniolikos metų. Iki pilnametystės vakai yra prižiūrimi tėvų.¹⁰

Pensinio amžiaus asmuo – asmuo, turintis teisę gauti senatvės pensiją arba 2022 m. sausio 1 d. sukakę 64 metų ir trijų mėnesių amžiaus.¹¹

Bedarbis – asmuo, kuriam šį statusą suteikė Valstybinė užimtumo agentūra, atsižvelgdama į tai, kad asmuo nedirba; ieško darbo ir yra pasirengęs nedelsiant įsidarbinti; yra darbingo amžiaus (sukako 15 metų ir dar nesukako amžiaus, suteikiančio teisę gauti valstybinę senatvės pensiją, arba kuriam valstybinė senatvės pensija nėra priskirta (įskaitant išankstinę)); neįgyja pagrindinio arba vidurinio išsilavinimo; nevykdo komercinės veiklos arba jo komercinė veikla yra sustabdyta, vadovaujantis norminiais teisės aktais; nėra laisvės atėmimo vietoje, išskyrus laisvės atėmimo bausmės atlikimą atvirojoje kolonijoje, arba ilgalaikės socialinės globos ir socialinės reabilitacijos įstaigoje, kurioje paslaugos visiškai arba iš dalies yra finansuojamos iš valstybės arba savivaldybės biudžeto.¹²

6 Gerovės ministerija, „Socialinė įtrauktis – situacijos apibūdinimas“, prieinama: <https://www.lm.gov.lv/lv/situacijas-raksturojums-0>

7 Vadovaujantis „Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymo“ 1 str. 4 punktu

8 Vadovaujantis „Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymo“ 1 str. 30 punktu

9 Vadovaujantis Neįgalumo įstatymo 5 str. pirmosios dalies ir 1 str. 8 punkto nuostatomis

10 Vadovaujantis Latvijos Respublikos Civilinio įstatymo 219 str., 221 str. antrosios dalies 177 str. nuostatomis.

11 Vadovaujantis įstatymo „Dėl valstybinių pensijų“ pereinamųjų nuostatų 8.1 punkto nuostatomis, planuojama, kad nuo 2025 m. senatvės pensijos amžius bus 65 metai. Iki tol yra nustatytas pereinamasis laikotarpis, palaipsniui siekiant šio lygio, numatant, kad senatvės pensijos amžius nuo 2023 m. sausio 1 d. yra 64 metai ir šeši mėnesiai, nuo 2024 m. sausio 1 d. – 64 metai ir devyni mėnesiai, nuo 2025 m. sausio 1 d. – 65 metai.

12 Vadovaujantis „Bedarbių ir darbo ieškančių asmenų paramos įstatymo“ 10 straipsnio pirmosios dalies nuostatomis.

Vadovaujantis nustatyto klientų grupių suskirstymu, galima daryti išvadą, kad dažnai vienas asmuo gali būti priskirtas keletui apibrėžtų tikslinių grupių. Pavyzdžiui, asmuo su negalia yra bedarbis, nepilnos šeimos narys ir pan.; priklausomybės problemų turintis asmuo yra bedarbis, benamis ir asmuo, turintis nepakankamai, mažai arba turintis darbo rinkos neatitinkančių žinių ir įgūdžių ir t.t. Taigi, organizuojant socialines paslaugas DSPC ir nustatant jo paslaugą gaunančių klientų tikslinę grupę, pirmiausia reikėtų išanalizuoti socialinio funkcionavimo skatinimo priežasčių–pasekmių kriterijus, nustatant tas klientų tikslines grupes, kurioms teikiama pagalba pirmiausia padėtų mažinti kitas socialines problemas ir užkirsti joms kelią.

Atsižvelgiant į DSPC veiklos pagrindus – teikti kelių rūšių socialines paslaugas įvairioms klientų grupėms, taip pat įtraukti klientus į socialinę rehabilitaciją arba socialinę globą, **nevykdant veiklos su tarpusavyje nesuderinamomis klientų grupėmis tuo pačiu metu**¹³, – jau iš pat pradžių paslaugos teikėjui svarbu atlikti paslaugų planavimo darbus. Tai yra, suplanuoti tiek patalpas, tiek specialistų pritraukimą, kad būtų galima teikti nuolatinės, reguliarios ir visavertės paslaugas pasirinktoms tikslinėms klientų grupėms. Ilgainiui ir į klientų poreikius orientuota bus tik tokia socialinė paslauga, kuri bus sukurta, išanalizavus klientų poreikių, lūkesčių ir jiems patenkinti turimų išteklių tarpusavio ryšį.

Tik tokiu atveju tikslingas klientų grupės identifikavimas leis DSPC ir jo siūlomoms paslaugoms pasiekti svarbiausią išsikeltą tikslą – padėti kiekvienam klientui sumažinti arba panaikinti socialinės atskirties rizikos priežastis, padedant jam integruotis į visuomenę ir pasiekti maksimaliai galimą kiekvieno kliento savarankiškumą.

3.2. Socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų grupės ir jų sąsaja su DSPC teikiamomis paslaugomis

DSPC teikia pagalbą klientams, sprendžiant jų problemas, suskirstęs klientus pagal problemų sprendimo pobūdį ir parengęs atskiras socialinės priežiūros ir socialinės rehabilitacijos programas.

DSPC svarbi keleto faktorių sąveika:

- darbuotojų (specialistų) pritraukimas (viena administracinė struktūra, kur specialisto darbo krūvis gali būti proporcingai paskirstytas skirtingoms paslaugoms), pavyzdžiui, psichologas konsultuoja keletą

tikslinių grupių: tiek krizių centre prieglobstį radusioms moterims, tiek Dienos centrą lankantiems vaikams ir suaugusiesiems;

- vienodi kokybės reikalavimai įvairioms socialinėms paslaugoms;

- individualių atvejų sprendimo seka ir kryptinga, bendradarbiavimu pagrįsta intervencija. Ir kiti faktoriai.

Kartu DSPC teikia atskiras socialines paslaugas ir įtraukia klientus į socialinės rehabilitacijos ar socialinės globos veiklą, neleisdamas, kad tarpusavyje nesuderinamų klientų grupių veiklos tuo pačiu metu vyktų toje pačioje patalpoje.

Ministrų Kabineto nutarimuose yra nustatyti tam tikri reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams, sudarantys formalų skirtingų paslaugų ir klientų sąveikos¹⁴ pagrindą, numatantys atskirti erdvę ar laiką, kai paslaugos teikiamos tarpusavyje nesuderinamoms grupėms. Čia iš esmės atsižvelgiama į tai, ar paslauga planuojama su apgyvendinimu (nustatyti patalpų suteikimo kriterijai), ar be apgyvendinimo. Taip pat objektyviai atsižvelgiama į socialinės paslaugos klientų tikslinės grupės poreikius ir tikslinį paslaugos organizavimą, siekiant teigiamo rezultato.

Kartu pabrėžtina, kad DSPC negali būti suvokiamas kaip įstaiga, kuri savo paslaugas organizuoja tik viename konkrečiame pastate. DSPC teikiamos socialinės paslaugos gali būti išdėstytos keliuose pastatuose, taip palengvinant paslaugų teikimą labai besiskiriančioms tikslinėms klientų grupėms.

Pateikiame lentelę, kurioje apibendrinami Latvijos įstatymų leidėjo socialinėms paslaugoms nustatyti pagrindiniai kriterijai (patalpos, laikas ir kt.), planuojant įvairių klientų grupių sąveiką.

13 Vadovaujantis 2017-06-13 Ministrų kabineto nutarimo Nr. 338 „Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams“ XXIII skyriaus nuostatomis.

14 2017-06-13 Ministrų kabineto nutarimas Nr. 338 „Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams“

Socialinių paslaugų rūšis		Kriterijai, planuojant maitinimą, įvairioms socialinėms paslaugoms skirtas patalpas, laiką ir kt.	Socialinėms paslaugoms teikti pritraukiami specialistai
Be apgyvendinimo		<p>Norminiais teisės aktais nėra nustatyta konkrečių kriterijų, kaip pritaikyti patalpas, pavyzdžiui, Dienos globos centrų arba Dienos centrų paslaugų teikėjams. Vieniinteliai kriterijai čia yra susiję su maitinimo užtikrinimu, kai klientas paslaugą gauna bent 4 valandas per dieną.</p> <p>Kita vertus, šių įvairių paslaugų užtikrinimo skirtumai slypi klientų tikslinės grupės apibūdinime ir paslaugos turinyje. Taigi planuojant įvairias veiklas reikėtų atsižvelgti į aspektus, susijusius su klientų skirstymu į grupes pagal nustatytus klientų poreikius ir parengtas socialinės globos ir socialinės rehabilitacijos programas. Pavyzdžiui, Dienos globos centre veiklos vaikams ir didelių socializacijos sunkumų turintiems asmenims yra užtikrinamos atskirai (nesutampa laikas).</p>	<p>Dienos globos centro paslaugai teikti pritraukiamas socialinio darbo specialistas, specialistas pagal dienos globos centro užsiėmimų specifiką ir rūpintojas (jei reikia).</p> <p>Dienos centro paslaugai teikti pritraukiamas socialinio darbo specialistas ir kiti specialistai. Ir t.t.</p>
	<p>Pavyzdžiui:</p> <p>Dienas globos centras;</p> <p>Dienos centras;</p> <p>Socialinės rehabilitacijos paslaugos be apgyvendinimo;</p> <p>Specializuotos dirbtuvės ir kt.</p>	<p>Be to, konkretūs kriterijai yra nustatyti Specializuotų dirbtuvių paslaugoms:</p> <ul style="list-style-type: none"> - darbo patalpa su įranga pagal profilį, darbų saugos taisyklės ir higienos reikalavimus; - dušas (išskyrus dirbtuves, kurios yra įrengtos kaip kitos paslaugos struktūrinis padalinys, kuriame jau yra dušas); - rūbinė arba klientų persirengimo kambarys; - klientų poilsio kambarys; - personalo kambarys. 	<p>Specializuotų dirbtuvių veiklai užtikrinti pritraukiamas specializuotų dirbtuvių profilį atitinkantis specialistas, socialinis darbuotojas ir socialinis rehabilitologas</p>

Apibendrinus lentelėje pateiktus duomenis, galima daryti išvadą, kad pagrindinės paslaugos yra skirtos psichikos ir (ar) proto negalią turintiems asmenims; asmenims su negalia (tiek vaikams, tiek pilnamečiams asmenims); priklausomybės problemų turintiems asmenims, iš laisvės atėmimo vietų grįžusiems asmenims arba ilgalaikiams benamiams; našlaičiams vaikams arba be tėvų globos likusiems vaikams; į krizinę situaciją patekusiems asmenims ir kt.

Socialinės atskirties rizikos gyventojų grupės ¹⁷		Gerovės ministerijos Socialinių paslaugų teikėjų registras, paslaugų registracija, vadovaujantis tikslinių paslaugų teikimu konkrečioms klientų grupėms ¹⁸
– Psichikos ir (ar) proto negalią turintys asmenys	–	1. psichikos ir (ar) proto negalią turintys asmenys;
– Asmenys su negalia	–	2. regėjimo negalią turintys asmenys 3. klausos negalią turintys asmenys 4. neįgalūs asmenys, turintys fizinio pobūdžio sutrikimų 5. onkologinėmis ligomis sergantys asmenys ir jų šeimos nariai 6. paliatyviąją pagalbą gaunantys vaikai ir jų šeimos nariai;
– asmenys, turintys priklausomybės nuo alkoholio, narkotikų, psichotropinių ar toksinių medžiagų, azartinių lošimų ar kompiuterinių žaidimų problemų.	–	7. nuo psichoaktyviųjų medžiagų priklausomi asmenys;
– kaliniai arba iš laisvės atėmimo įstaigos paleisti asmenys;	–	8. iš laisvės atėmimo įstaigos grįžę asmenys arba ilgalaikiai benamiai;
– asmenys, kurių gyvenamoji vieta yra deklaruota nakvynės namuose	–	9. nuolatinės gyvenamosios vietos neturintys asmenys ir (arba) prekybos žmonėmis aukos
– prekybos žmonėmis aukos	–	10. prekybos žmonėmis aukos
– našlaičiai ir be tėvų globos likę vaikai nuo 15 metų amžiaus, taip pat šią grupę atitinkantys pilnamečiai asmenys iki 24 metų amžiaus	–	11. vaikai našlaičiai ir be tėvų globos likę vaikai
– asmenys, kuriems Latvijos Respublikoje yra suteiktas pabėgėlio, papildomos apsaugos arba pilietybės neturinčio asmens statusas;	–	12. pabėgėliai ir asmenys, kuriems yra suteiktas papildomos apsaugos statusas
– asmenys, kurie atitinka socialiai remtinės šeimos (asmens) statusą		
		13. Į krizinę situaciją patekę asmenys
		14. pensinio amžiaus asmenys
– išlaikytinių turintys bedarbiai, vyresni nei 54 metų amžiaus bedarbiai ir ilgalaikiai bedarbiai		15. Kiti
– etninė mažuma – romai		
– tėvai arba globėjas, kurie prižiūri neįgalų vaiką		
– asmenys, prižiūrintys pilnametystės sulaukusį vaiką, anūką, brolį, įbrolį, seserį, įseserę, vieną iš tėvų, senelių arba sutuoktinį, jei prižiūrimas yra asmuo, kuriam yra nustatyta I neįgalumo grupė, arba psichikos ir (ar) proto negalią turintis asmuo, kuriam yra nustatyta II neįgalumo grupė.		
		16. nuo neteisėtos veikos nukentėję asmenys (įskaitant smurtą patyrusius asmenis);

17 2018-03-27 Ministrų kabineto nutarimo Nr. 173 „Dėl socialinės atskirties riziką patiriančių gyventojų grupių ir socialinės įmonės statuso suteikimo, registravimo ir priežiūros tvarkos“ 2 punktas

18 Gerovės ministerijos Socialinių paslaugų teikėjų registras, Klientų grupės: <https://vspmis.lm.gov.lv/Public/PublicetsPakalpojums>

3.3. Latvijoje registruoti daigiafunkciai socialinių paslaugų centrai (DSPC)

Išanalizavus Gerovės ministerijos Socialinių paslaugų registro duomenis,¹⁹ galima konstatuoti, kad DSPC gali būti steigiamas tiek kaip įstaiga, kuri teikia įvairias paslaugas (užregistruota 16 DSPC²⁰, iš jų 4 – Žiemgalos planavimo regiono teritorijoje), tiek kaip teikiama socialinė paslauga (užregistruota 1 organizacija²¹ Žiemgalos planavimo regiono teritorijoje). Iš viso iš 16 daigiafunkčių socialinių paslaugų įstaigų ar paslaugų 5 yra registruotos Žiemgalos planavimo regiono teritorijos savivaldybėse, dvi iš jų – Jelgavos nuovade, dvi – Bauskės nuovade, viena – Jekabpilio mieste. Viena iš jų yra įsteigta su projekto „OCTOPUS“ parama.

Daugeliu atvejų DSPC paslaugos yra skirtos 2 pagrindinėms klientų grupėms: psichikos ir (ar) proto negalią turintiems pilnamečiams asmenims ir funkcinų sutrikimų turintiems vaikams (neįgalumas). Tik trimis atvejais paslaugos yra skirtos platesnėms tikslinėms grupėms. Minėtą situaciją galima vertinti bendrame kontekste su deinstitucionalizacijos (toliau tekste – DI) projekto veiklomis ir su esama praktika – organizuoti atskirą paslaugą atskiroms tikslinėms grupėms.

– Pavyzdžiui, su projekto „OCTOPUS“ ir projekto „Atverk širdį Žiemgaloje“ (DI) parama įkurtame Bauskės nuovado savivaldybės įstaigos „Bauskės nuovado Socialinė tarnyba“ Vecumniekų struktūriniame padalinyje – Daigiafunkciame socialinių paslaugų centre „Sarkanā skola“ – yra registruotos atskiros Dienos globos centro paslaugos: viena – psichikos ir (ar) proto negalią turintiems pilnamečiams asmenims, kita – funkcinų sutrikimų turintiems vaikams. Ateityje svarstoma galimybė pasiūlyti ir registruoti dar kokią nors paslaugą.

Norint suprasti priežastis, kodėl socialinės paslaugos taip retai registruojamos kaip daigiafunkciai centrai arba daigiafunkcės paslaugos, būtina atsižvelgti į DSPC keliamą reikalavimą užtikrinti, kad tuo pačiu metu nebūtų vykdoma veikla su tarpusavyje nesuderinamomis klientų grupėmis, tokiu būdu sumažinamas tinkamų patalpų ir įrangos užtikrinimas. Taip

pat svarbi aplinkybė yra socialinio darbo specialistų pasirengimo lygis dirbti su iš esmės skirtingomis klientų grupėmis, taip pat poreikis pritraukti papildomų specialistų, kuris turi įtakos paslaugų teikimo kokybei (pavyzdžiui, DSPC planuojama teikti paslaugas problemų dėl priklausomybių turintiems pilnamečiams asmenims, funkcinų sutrikimų turintiems vaikams ir pabėgėliams arba asmenims, kuriems yra suteiktas papildomos apsaugos statusas).

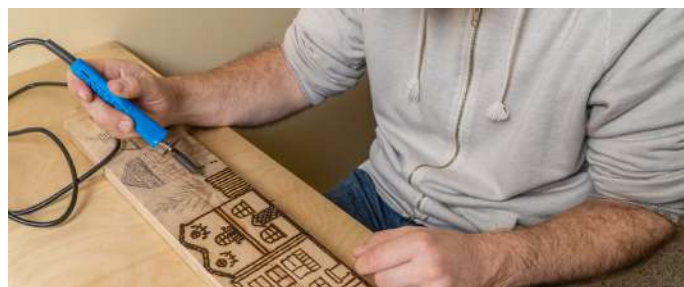
Analizuojant Socialinių paslaugų teikėjų registre pateiktą informaciją, matyti, kad daugelis paslaugų teikėjų taiko praktiką registruoti keletą paslaugų atskirai vieną nuo kitos, nesusiedami savo veiklos kaip DSPC. Nors iš esmės jų veiklos organizuojamos ir siejamos panašiai kaip ir kituose DSPC.

– Pavyzdžiui, draugija „Rīgas pilsētas rūpju bērns“ užregistravo keletą paslaugų psichikos ir (ar) proto negalią turintiems pilnamečiams asmenims – tiek grupinio gyvenimo namų paslaugą, tiek dienos globos centro, tiek specializuotų dirbtuvių paslaugą, užtikrina ir laikino atokvėpio paslaugą, tačiau iš formaliosios pusės savo veiklą vykdo ne kaip DSPC.

Taip pat atskirais atvejais kaip vienos paslaugos gavėjai yra nurodytas platus klientų tikslinės grupės ratas.

Pavyzdžiui, su projekto „OCTOPUS“ parama įsteigtame Duobelės nuovado Socialinės tarnybos struktūriniame padalinyje „Baltā māja“, Aucēje, siūloma Dienos centro paslauga, laisvalaikio leidimo galimybės įvairaus amžiaus asmenims.

Išsamesnės informacijos apie Gerovės ministerijos Socialinių paslaugų registro duomenis, susijusius su užregistruotų DSPC teikiamomis paslaugomis, galima rasti Gerovės ministerijos tinklalapyje.

¹⁹ Socialinių paslaugų teikėjų registras: <https://vspmis.lm.gov.lv/Public/PublicetsPakalpojums> Žiūrėta 2022-01-30.

²⁰ Ten pat

²¹ Latvijos SOS vaikų kaimų asociacijos „Bauskės SOS šeimų paramos centras“ teikiama paslauga apibrėžta kaip daigiafunkcis socialinių paslaugų centras. Žiūrėta 2022-01-30: <https://vspmis.lm.gov.lv/Public/PublicetsPakalpojums>

4. Centro valdymo ir administravimo gairės

Paslaugos planavimo stadijoje svarbu atskirti, ar yra sukurtas daigiafunkcis socialinių paslaugų centras, ar įtraukusis veiklų (daigiafunkcis) centras, nes nuo to priklausys tolesnis vadovavimas centrui ir administravimas.

4.1. Struktūra

Toliau pateikiamas DSPC struktūros pavyzdys, kuris apima grupinio gyvenimo namų, dienos globos centro, specializuotų dirbtuvių paslaugą suaugusiesiems ir socialinės reabilitacijos paslaugas vaikams. Centras įsteigtas, atsižvelgiant į socialinių paslaugų poreikį konkrečioje teritorijoje. Centro vadovas planuoja, organizuoja, vadovauja ir prižiūri visų paslaugų teikimą, glaudžiai bendradarbiauja su profesionalų komandos branduoliu – socialiniu darbuotoju ir socialiniu reabilitologu. Papildomai kiekvienai paslaugai teikti yra pritraukiama papildomai reikalingų specialistų, pvz., rūpintojai, užsiėmimų vadovai, psichologas, įvairūs terapeutai.

Pradedant kurti DSPC paslaugos turinį, rekomenduojame atsižvelgti į bandomojo projekto „Pasiūlymai dėl klientų grupavimo ir reikiamos paslaugų apimties nustatymo“ rezultatus, nes parengta metodika atitinka Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Tarptautinę funkcionavimo, negalios ir sveikatos klasifikaciją – ICF (TFK) (Funkcijos, veiklos ir dalyvavimo (aplinkos) komponentės), kurioje problemos aprašytos 4 lygiais (1. lengva problema, 2. vidutinio sunkumo problema, 3. rimta problema, 4. absoliuti problema). Tai padeda suplanuoti reikiamą specialistų skaičių kiekvienai DSPC teikiamai paslaugai ir atitiks tikslinę grupę bei jos priežiūros lygį.

Apibrėžus kiekvienos centre teikiamos paslaugos tikslinę grupę ir skaičių, būtina atlikti galimybių studiją ir nustatyti potencialių klientų pasiskirstymą pagal priežiūros lygius bei apibrėžti reikiamą pagalbos lygį, tai padės atitinkamai planuoti žmogiškuosius išteklius.

Svarbu atminti, kad steigiant DSPC, reikės jį registruoti Socialinių paslaugų teikėjų registre, o kiekviena paslauga turi atitikti norminiuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

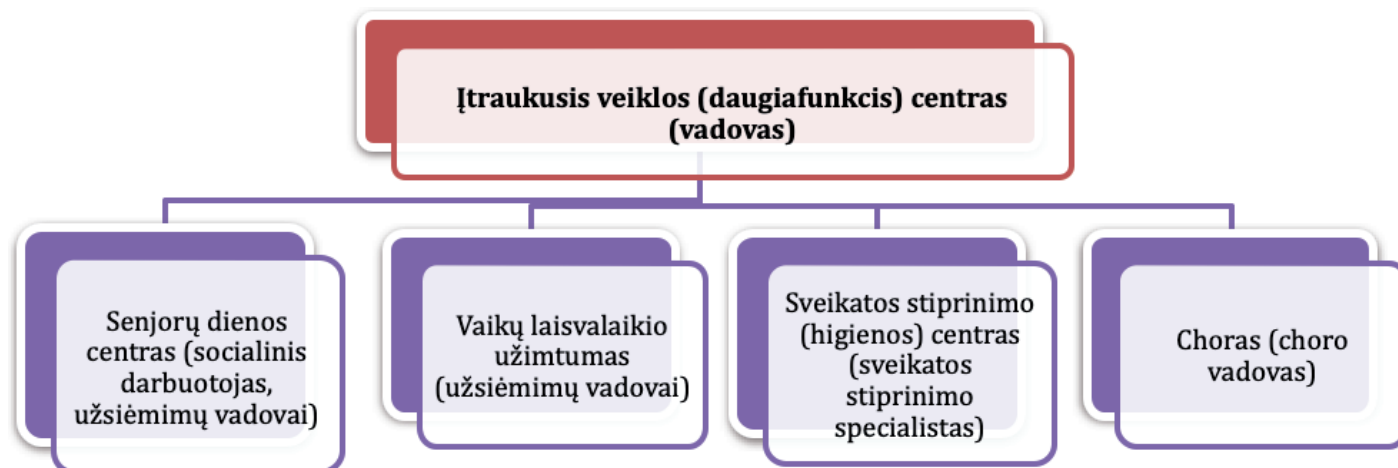
Kitame planavimo etape, kai centro infrastruktūra jau paruošta, potencialūs klientai yra supažindinami su centre teikiamomis paslaugomis. Paslaugos teikimo pradžioje socialinio darbo specialistų komanda atlieka individualų kiekvieno kliento vertinimą ir pagal jį sudaromas individualus socialinės reabilitacijos planas, kuris padės tolesniame darbe stebėti pasiektus rezultatus, identifikuoti iškilusius sunkumus ir planuoti tolesnes veiklas su klientais.

Atsižvelgiant į tai, kad paslaugos planuojamos tarpusavyje suderinamoms tikslinėms grupėms, turinčioms panašių problemų, stokojančioms žinių, supratimo, taigi ir įgūdžių, temos ir sritys, kurias reikia įtraukti tiek į grupinius, tiek į individualius užsiėmimus, yra aktualizuojamos, planuojant bendrą DSPC paslaugų turinį.

Jei klientai yra supažindinami su visiškai nauja informacija (pavyzdžiui, sprendžiami biurokratiniai klausimai; įstaigų kompetencija ir kt.), praktiškai yra įgyvendinamas principas – pirmiausia bendroji informacija yra

pateikiama grupinio užsiėmimo metu, o vėliau ji yra įtvirtinama individualių užsiėmimų ir konsultacijų metu.

Toliau bus apžvelgiama įtraukiojo veiklų (daugiafunkcio) centro struktūra, kurioje yra dienos globos centras senjorams (socialinė paslauga), vaikų laisvalaikio užimtumo centras, sveikatos stiprinimo ir higienos centras bei choras. Ir šiuo atveju centro veiklą planuoja, organizuoja, prižiūri ir administruoja jos vadovas, skiriasi tik tai, kad tik dienos centras yra registruotas socialinių paslaugų teikėjų registre ir tik šiame struktūriniame padalinyje yra būtinas socialinis darbuotojas. Į kitus struktūrinius padalinius specialistai yra pritraukiami pagal jų specifiką ir užsiėmimų poreikį.

Tokiu atveju tik dienos centras turės sugrupuoti klientus ir vėliau sudaryti socialinės reabilitacijos planą. Kituose struktūriniuose padaliniuose to neprisireiks.

4.2. Galima socialinės įtraukties priemonių sinergija daugiafunkčiuose centruose

Visos DSPC veiklos ir įgyvendinamos priemonės yra grindžiamos į asmenį orientuotu mąstymu ir planavimu, tai yra, struktūruotų metodų visuma, skirta pagalbos teikėjams, kad padėtų užtikrinti gyvenimo kokybę iš remiamo asmens perspektyvos – planuoti kartu su asmeniu, o ne vietoj asmens. Šie metodai gali būti taikomi, siekiant padėti asmeniui galvoti apie tai, kas šiuo metu yra svarbu jo gyvenime ir ko asmuo nori pasiekti ateityje. Taikant šį metodą, į asmenį žiūrima kaip į vieną visumą ir nėra fokusuojamasi į medicininį ar funkcinį modelį, kurie „ištaiso tai, kas yra „neteisinga““.

Tik individualizuotas, tikslingas, reguliarus ir stipriąsias puses suaktyvinančių veiklų taikymas leis pasiekti svarbiausią tikslą į asmenį orientuoto planavimo kontekste – maksimalų kliento įtraukimą į sprendimų priėmimą ir potencialo pasiekimą klientui draugiškiausiu būdu.

Siekiant šio tikslo, gali būti taikomos tokios veiklos:

- **Kasdienio gyvenimo įgūdžių lavinimas ir skatinimas** – pavyzdžiui, maisto ruošimas ir valgymas, tinkamas drabužių pasirinkimas ir apsirengimas; asmeninės higienos laikymasis; pirkinių planavimas ir pirkimas (įsk. interneto parduotuvės) ir kt.;
- **Mokymosi visą gyvenimą veiklos** – pavyzdžiui,

pagrindinio ugdymo įgūdžių palaikymas psichikos ir (ar) proto negalią turintiems asmenims (raidžių mokymasis – rašymas, skaitymas; mokymasis skaičiuoti – aritmetika; matavimo vienetų suvokimas ir kt.); naudojimosi išmaniuoju telefonu ir kompiuterinio raštingumo įgūdžių lavinimas; naudojimosi internetu ir e. sistemomis kasdieniame gyvenime ir pan.;

- **Edukaciniai grupiniai užsiėmimai** – pavyzdžiui, tiek ciklų pavidalu (Paauglio auklėjimo vadovas ir kt.), tiek reguliarūs, edukaciniai, interaktyvūs grupiniai užsiėmimai, skirti geresnei kasdienio gyvenimo kokybei (pavyzdžiui, tokios temos kaip – mokyklos, darbo pasirinkimas ir kandidatavimas į jį; socialinės sistemos aktualijos; sveikos gyvensenos pagrindai; atliekų rūšiavimas; pagrindiniai teisiniai klausimai; bendravimo ir santykių užmezgimas; kaip suprasti savo emocijas; priklausomybių profilaktika ir kt.;

- **Darbinių įgūdžių ir gebėjimų ugdymas ir skatinimas** – pavyzdžiui, žvakių liejimas, audimas, siuvimas, muilo gamyba, darbas su medžiu ar kartonu ir kt.;

- **Pomėgių klubai** – pavyzdžiui, rankdarbių klubas, užsienio kalbų klubas, diskusijų klubas ir kt.;

- **Meno ir meninių gebėjimų ugdymas** – pavyzdžiui, piešimas, mezgimas ir (arba) nėrimas, muzika, fotografavimo ir (arba) filmavimo pagrindai; vaidyba ir kt.;

- **Įvairus, prasmingas laisvalaikio leidimas** – lankymasis kultūriniuose renginiuose, dalyvavimas vie-

tos bendruomenės sukurtoje kultūrinėje ar aktyvaus poilsio veikloje, kalendorinių ir kitų švenčių minėjimas, stalo žaidimai, filmų ar koncertų įrašų žiūrėjimas ir kt.;

➤ **Sveikatos stiprinimo ir ligų profilaktikos priemonės** – pavyzdžiui, ligų profilaktinės patikros galimybės (greitieji testai ir pan.), edukacinės paskaitos, asmeninių įgūdžių lavinimas ir kt.;

➤ **Fizinė veikla** – pavyzdžiui, pasivaikščiojimas su pagalba (įskaitant orientavimosi nepažįstamoje aplinkoje įgūdžių lavinimą); gimnastika ir (arba) šiaurietiškas ėjimas; kasdienė mankšta po ilgo sėdėjimo ir kt.

➤ **Bendradarbiavimo su vietine bendruomene skatinimas** – pavyzdžiui, įsitraukimas į pomėgių klubų užsiėmimus; mėgėjų meno kolektyvus; sporto mėgėjų komandas ir kt.;

➤ **Psichosocialinė pagalba** (įsk. individualias konsultacijas, taip pat paramos grupių ir (arba) savivokos, arba savipagalbos grupių prieinamumą), siekiant, kad klientas būtų motyvuotas spręsti asmenines problemas ir imtis veiksmų.

➤ **Socialinio darbuotojo konsultacijos**, sprendžiant socialines problemas.

➤ **Papildomi specialistai ir (arba) terapijos** pagal paslaugą gaunančių klientų tikslinę grupę – pavyzdžiui, audiologopedas, psichologas, psichoterapeutas, fiziooterapeutas, ergoterapeutas, ABA terapeutas, specialusis pedagogas, kaniterapija, Montessori užsiėmimai, muzikos arba meno terapija, šilto smėlio terapija, multisensorinis kambarys sensorinės terapijos užsiėmimams ir kt.

Didžiausias iššūkis – visas klientui reikalingas veiklas suplanuoti ir subalansuoti vienos savaitės arba vieno mėnesio laikotarpyje. Gairių priede pateikiama planavimo pavyzdžių.

4.3. Rekomenduojamas etikos kodeksas

Skirtingai nei Vidaus tvarkos taisyklėse, kuriose išsamiai išdėstytas DSPC paslaugos įgyvendinimo veiksmų algoritmas, Etikos kodekso tikslas yra paaiškinti ir nustatyti tuos etikos principus ir su jais susijusias teises, pareigas, atsakomybę ir etiško elgesio standartus, kuriais užtikrinama paslaugos kokybė.

Rengiant rekomenduojamą etikos kodeksą, vadovautasi Latvijos socialinių darbuotojų etikos kodeksu, taip pat bendraisiais pagrindiniais etikos principais, kuriais siekiama kokybiško socialinio darbo specia-

listų ir klientų bendradarbiavimo.

DSPC etikos kodeksas (pavyzdys)

Socialinio darbo specialistas savo darbe laikosi tokių etikos standartų:

Bendrieji etiško elgesio standartai:

➤ Stengtis suprasti kiekvieną atskirą klientą ir kliento sistemą, taip pat elementus, turinčius įtakos elgesiui ir reikalingoms paslaugoms;

➤ Ginti ir plėtoti profesines vertybes ir žinias, susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, galinčių pakenkti profesijos prestižui;

➤ Pripažinti profesinius ir asmeninius apribojimus;

➤ Darbe taikyti visas atitinkamas žinias ir įgūdžius;

➤ Savo profesine patirtimi prisidėti prie strategijų ir programų, kuriomis gerinama tikslinių klientų grupių ir visuomenės gyvenimo kokybė, kūrimo;

➤ Nustatyti ir išsiaiškinti socialinius poreikius, socialinių problemų pagrindus ir pobūdį.

➤ Kurti paslaugą, bendradarbiaujant socialinio darbo specialistams ir klientams, klientų interesų labui, tačiau gerbiant ir kitų šalių interesus.

Socialinio darbo specialisto standartai, dirbant su klientu:

➤ Socialinio darbo specialistas pirmiausia yra atsakingas klientui;

➤ Socialinio darbo specialistas turi užtikrinti kliento teisę į bendradarbiavimo santykius, grindžiamus pasitikėjimu, privataus gyvenimo neliečiamumu ir konfidencialumu, pagarba, mandagumu ir atsakingu informacijos naudojimu;

➤ Socialinio darbo specialistas turi atpažinti ir gerbti individualius kliento tikslus, atsakomybę ir skirtumus, padėdamas prisiimti atsakomybę už asmeninius veiksmus;

➤ Socialinio darbo specialistas turi padėti klientui – individui, grupei – siekti savirealizacijos, gerbiant kitų teises į savirealizaciją. Teikiant paslaugą, klientui reikia padėti suprasti ir panaudoti bendradarbiavimo santykius su socialinio darbo specialistu, kad būtų skatinami teisėti kliento norai ir interesai.

Socialinio darbo specialisto bendradarbiavimo su institucijomis standartai:

➤ Dirbti ir (arba) bendradarbiauti su tomis institucijomis, kurių politika, procedūros ir veikla yra susijusi su tokių paslaugų teikimu ir tokios profesinės

praktikos skatinimu, kuri atitinka socialinio darbo specialistų etikos principus;

- Atsakingai vykdyti DSPC nustatytas funkcijas ir įgyvendinti tikslus, kuriais siekiama plėtoti pagrįstą politiką, procedūras ir praktiką;

- Siūlyti norimus politikos, procedūrų ir praktikos pakeitimus, siekiant pagerinti klientų aptarnavimą.

- Užtikrinti profesinę atskaitomybę už darbo efektyvumą ir rezultatus periodiškais paslaugų teikimo proceso ataskaitomis.

- Kai politika, procedūros ir praktika tiesiogiai prieštarauja socialinio darbo specialistų etikos principams, naudoti visas etiškai priimtinas priemones neetiškam elgesiui sustabdyti.

Socialinio darbo specialisto bendradarbiavimo su kolegomis standartai:

- Gerbti kolegų ir kitų sričių specialistų išsilavinimą, profesinį pasirengimą ir įgūdžius;

- Pripažinti kolegų ir kitų specialistų nuomonių ir praktikos skirtumus, kritiką reikšti konstruktyviai;

- Informuoti kolegas, kitų sričių specialistus ir savanorius apie galimybes įgyti ar papildyti žinias ir patirtį, siekiant skatinti bendrą profesinį tobulėjimą;

- Apginti kolegas nuo neteisingo elgesio;

- Nesinaudoti kolegų ar kitų asmenų nežinojimu ir klaidomis, mokėti pripažinti ir ištaisyti savo klaidas ir netinkamą elgesį.

Klientas, gaudamas paslaugą, laikosi šių pagrindinių etikos principų:

Atsakomybė:

- klientas yra atsakingas už įsitraukimą į paslaugos gavimą ir už dalyvavimą, nustatant veiksmų eigą;

- klientas yra atsakingas už tausojamą ir atsakingą naudojimąsi DSPC materialinėmis vertybėmis;

Atvirumas

- atvirai bendrauti su DSPC socialinio darbo specialistais apie savo tikslus ir situaciją, norint gauti tinkamą pagalbą;

Mandagumas ir bendradarbiavimas

- bendraudamas su kitais klientais ir darbuotojais, klientas elgiasi mandagiai, maloniai, paslaugiai, gerbia kitų teises ir pareigas;

- nežemina, neignoruoja, nevartoja necenzūrinių žodžių ar gestų, neskleidžia melagingos informacijos apie kitą klientą ar darbuotoją;

Sąžiningumas

- laiku informuoja apie apribojimus toliau gauti paslaugą arba pastebėtus nesklaidumus;

Elgesio kultūra

- rengiamų užsiėmimų metu mobiliųjų telefonų garsas išjungiamas, o privatūs pokalbiai vyksta po užsiėmimo, ne užsiėmimų patalpose.

3. Etikos klausimų ir problemų sprendimo būdai:

- DSPC vadovas privalo užtikrinti, kad su Etikos kodekso pažeidimais susiję klausimai ir problemos galėtų būti išnagrinėti ir būtų bandoma juos išspręsti įstaigos viduje.

- Minėtam tikslui pasiekti organizuojamas socialinio darbo specialistų ir (arba) klientų susirinkimas, kurio metu aptariamas ir analizuojamas konkretus pažeidimas, randama naujų galimybių ir sukuriamas naujų pasirinkimo galimybių.

- Apie nustatytus pažeidimus ir veiksmus, kurių imamasi, kad jie nepasikartotų, informuojami visi darbuotojai arba klientai. Taip sumažinama tokių atvejų pasikartojimo ateityje galimybė ir sukuriamas praktika, kad tai yra traktuojama kaip nepriimtina.

- Jei padaryti Etikos kodekso normų pažeidimai turėjo didelį neigiamą poveikį paslaugos kokybei, pritaikoma DSPC Tvarkos taisyklėse nustatyta atsakomybė.

- Socialinio darbo specialistai ir klientai savo parašu patvirtina, kad yra susipažinę su Etikos kodeksu ir įsipareigoja griežtai laikytis šių normų.

4.4. Galimas bendradarbiavimas su vietos bendruomene, viešinimas, komunikacijos kanalai

Kuriant bendruomeninę paslaugą ar siekiant bendradarbiavimo su visuomene, rekomenduojama išskirti keletą komunikacijos ir bendradarbiavimo etapų. I etapas – komunikacija su visuomene, prieš pradedant teikti paslaugą, II etapas – paslaugos įgy-

vendinimo metu. Gerosios praktikos pavyzdžiu gali būti DSPC „LAIPA“ patirtis, pilnamečiams psichikos ir (ar) proto negalią turintiems asmenims teikiant 3 skirtingas paslaugas.

Prieš teikiant paslaugą

➤ Tikslingas bendradarbiavimas su vietos bendruomene. Pavyzdžiui, DSPC darbuotojų susipažinimas su savivaldybėje esančių įstaigų, mėgėjų meno ir kt. veiklų užsiėmimų vadovais, potencialiais darbdaviais ir jų siūlomomis galimybėmis potencialiems klientams, kartu informuojant apie DSPC tikslinę grupę ir potencialą visavertiškai integruotis į bendruomenę.

Pavyzdžiui,

- DSPC „LAIPA“ darbuotojai, susipažinę su vietos bendruomenės mėgėjų meno kolektyvų vadovais, gavo informacijos, kad, jei kuris nors iš klientų, kuris pradės gauti paslaugas grupinio gyvenimo namuose, pageidauja prisijungti prie tautinių šokių kolektyvo repeticijų proceso, jis yra maloniai kviečiamas tai padaryti. Pradėjus teikti grupinio gyvenimo namų paslaugą, norą pareikšti ir prie šokių kolektyvo prisijungė 2 klientai (abu pirmiau gavę paslaugą ilgalaikės socialinės globos ir reabilitacijos institucijoje). Nutraukus paslaugą DSPC, vienas iš klientų nustojo dalyvauti tautinių šokių kolektyve, o kitas klientas vis dar aktyviai ir reguliariai lanko užsiėmimus jau pusantros metų. Dalyvavimas repeticijose leido tiek pačiam klientui priprasti prie naujų sąlygų ir gyvenamosios vietos, tiek daliai aktyviausių vietos bendruomenės atstovų leido susipažinti su grupinio gyvenimo namų paslaugas gaunančiais asmenimis, todėl ir už šokių pamokų ribų susiformavo pozityvūs ir abipusiai naudingi santykiai;

- Išsiaiškinta vietos verslininkų veiklos specifika, verslininkų keliama žinių ir įgūdžių reikavimai trūkstamiems darbuotojams. Bendradarbiaujant su vienu iš verslininkų, pusantros metų laikotarpiu pagal darbo sutartį įdarbinti 7 DSPC klientai nepilnu etatu, pagalbiniais darbais atlikti.

➤ Informacija spaudoje, socialiniuose tinkluose apie paslaugą, jos teikimo pradžią

➤ Prieš pradėdant teikti paslaugą (klientų priėmimą), organizuojamos atvirų durų dienos, kurių metu

visi interesantai (savivaldybės gyventojai) turi galimybę susipažinti su DSPC patalpomis, darbuotojais, planuojamomis paslaugomis ir gali gauti informaciją apie tikslias klientų grupes.

Pavyzdžiui,

DSPC „LAIPA“ atvirų durų dieną visiems norintiems organizavo DSPC atidarymo dieną, jos metu darbuotojai besidominčiusius suskirstė į mažesnes grupes ir vedžiojo po DSPC patalpas, supažindino su visomis planuojamomis paslaugomis ir kaip šios paslaugos padės tikslinei grupei integruoti į visuomenę. Nuorodą į atvirų durų dieną žr., pavyzdžiui, portalo www.jauns.lv straipsnyje, prieinama: <https://jauns.lv/raksts/zinas/397125-kalnciema-atklas-par-pusotru-miljonu-eiro-izbuveto-socialo-pakalpojumu-centru-laipa>

Paslaugos teikimo metu

➤ Paslaugų viešinimas socialiniuose tinkluose

Pavyzdžiui,

DSPC „LAIPA“ susikūrė paskyrą socialiniame tinkle „Facebook“ (<https://www.facebook.com/dspc.laipa>), kuri nuo paslaugos teikimo pradžios 2020 m. rugpjūčio 4 d. jau turi 1100 sekėjų. Pastebėta, kad dalis iš jų yra Kalnciemo, kuriame yra įsikūręs DSPC „LAIPA“, gyventojai. Tokiu būdu dar labiau gerinamas vietos bendruomenės supratimas ir informuotumas apie paslaugas ir konkrečią tikslinę klientų grupę. Turint raštu patvirtintą klientų sutikimą, į minėtą paskyrą yra įkeliama nuotraukų iš įvairių DSPC veiklų, renginių, švenčių, užsiėmimų ir kt., taip suteikiant galimybę kiekvienam norinčiam daugiau sužinoti apie DSPC „LAIPA“ veiklą, o patiems klientams – skatinti jų pasitikėjimą savo jėgomis ir savikloją, nes praktikoje pastebėtas ypač didelis, pozityvus susidomėjimo augimas tais atvejais, kai yra pasidalijama individualių klientų nuotraukomis su atliktais darbais.

➤ Įsitraukimas į vietos bendruomenės veiklas

Pavyzdžiui, DSPC „LAIPA“ klientai, darbuotojų padėdinti, yra aktyvūs Kalnciemo sporto bazės organizuojamų veiklų dalyviai.

Pavyzdžiui, DSPC „LAIPA“ klientai, darbuotojų padėdinti, įsitraukia į įvairius kultūrinius renginius Kalnciemyje, dalyvauja lapkričio 18-osios renginiuose, aplinkos tvarkymo talkose, Kalnciemo kultūros namuose veikia kūrybinių darbų paroda.

➤ Dalyvavimas informacinėse kampanijose, projektuose

Pavyzdžiui, DSPC „LAIPA“ klientas yra vienas iš Gerovės mi-

nisterijos kampanijas „Žmogus, o ne diagnozē“ ambasadorių. Taip pat vienas iš kampanijos „Žmogus, o ne diagnozē“ susitikimų vyko Kalncieme su bendromis dainomis, dalyvavo ne tik DSPC „LAIPA“ klientai ir darbuotojai, bet ir keitimosi patirtimi dalyviai, bendradarbiavimo partneriai ir vietiniai gyventojai.

➤ **Išitraukimas į viešųjų erdvių sutvarkymą skatinančias veiklas ir infrastruktūros plėtros projektus (pavyzdžiui, veikloms skirtos aikštelės, lauko sporto aikštelės ir kt.)**

Pavyzdžiui, DSPC „LAIPA“ klientai, paskatinti ir vadovaujami darbuotojų, reguliariai puošia tiek pastato vidų, tiek išorę pagal atitinkamą metų laiką ir (arba) šventę. Ypatingas dėmesys taip pat buvo skiriamas želdynų sodinimui šalia centro (gėlyno įrengimas ir klientų rankomis iš padėklų medžiagos pagamintų dėžių gėlėms sukomponavimas, panaudojant dovanotus gėlių sodinukus), želdinių tobulinimui šalia centro esančio žaliojoje zonoje ir kt.

Vienas iš DSPC „LAIPA“ klientų dalyvauja Valstybinės užimtumo agentūros įgyvendinamame projekte, skirtame neįgaliesiems įdarbinti, ir reguliariai tvarko tiek DSPC „LAIPA“ priklausančią teritoriją, tiek netoliese esančio socialinės globos centro teritoriją.

➤ **Abipusiai patirties mainai**

Pavyzdžiui,

- DSPC „LAIPA“ dalyvavimas Žiemgalos planavimo regiono deinstitutionalizacijos projekto „Atverk širdį Žiemgaloje“ organizuotame internetiniame keitimosi patirtimi renginyje „Bendruomeninių socialinių paslaugų tikslinėms grupėms organizavimas ir teikimas“.

- Bendradarbiaujant su Žiemgalos planavimo regiono deinstitutionalizacijos projekto „Atverk širdį Žiemgaloje“ atstovais organizuotas seminaras – patirties mainų renginys apie DSPC „LAIPA“ pasiekimus pirmaisiais veiklos metais, kartu įgyvendinant žaibišką akciją „Žmogus, o ne diagnozē“.

- Bendradarbiaujant su socialine įmone RAB „4 vėji“, dalyvavimas kaimo bendrijos „Lielupe“ organizuotoje keitimosi patirtimi išvykoje, siekiant susipažinti su kitomis socialinėmis įmonėmis kaimo bendrijos veiklos teritorijoje ir pristatyti savo paslaugas.

- Nuolatinis abipusis keitimasis patirtimi su valstybinėmis ir savivaldybių įstaigomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis Latvijoje ir užsienyje. Semiamasi naujų žinių ir patirties, įgytos plėtojant ir tobulinant teikiamą paslaugą, dalijamasi savo patirtimi ir pasiekimais, taip užtikrinant atpažįstamumą ir bendradarbiavimo partnerius visoje Latvijoje ir užsienio šalyse, įvairiose srityse.

4.5. Rekomenduojamas patalpų, įrangos planas

Atsižvelgiant į DSPC veiklos pagrindą – teikti kelių rūšių socialines paslaugas skirtingoms klientų grupėms, taip pat įtraukti klientus į socialinę reabilitaciją ar socialinę globą, vengiant tuo pačiu metu vykdyti veiklas su tarpusavyje nesuderinamomis klientų grupėmis, jau iš pat pradžių paslaugos teikėjui svarbu kruopščiai atlikti paslaugų planavimo darbus. Tai yra, suplanuoti tiek patalpas, tiek specialistų pritraukimą, kad būtų galima teikti nuolatinės, reguliarios ir visavertės paslaugas pasirinktoms tikslinėms grupėms.

Pradedant planuoti centro steigimą, svarbu atsižvelgti į universaliojo dizaino principus ir numatyti aplinkos prieinamumą įvairioms tikslinėms grupėms, taip pat susipažinti su Latvijos Respublikos norminiais teisės aktais, kuriais nustatomi aplinkos prieinamumo kriterijai, su statybos normatyvais tokio tipo socialinių paslaugų paskirties pastatams, ir jų laikytis.

Ministrų kabineto nutarimu Nr. 338 „Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams“ yra nustatyti reikalavimai socialinių paslaugų teikėjo patalpoms ir aplinkai: pastato ar patalpų grupės panaudojimo paskirtis atitinka norminiuose teisės aktuose dėl statinių klasifikacijos nustatytus reikalavimus; patalpos yra pritaikytos ir įrengtos pagal jų naudojimo paskirtį, atsižvelgiant į klientų amžių ir funkcinę būklę; patalpų išplanavimas, skaičius ir tipai atitinka klientų poreikius ir sprendžiamų problemų specifiką; patalpos pirmame pastato aukšte yra pritaikytos judėjimo negalią turintiems klientams, šiose patalpose teikiamos visos socialinės paslaugos, jei socialinių paslaugų teikėjas teikia socialines paslaugas patalpose, kurios yra išsidėsčiusios keliuose aukštuose, o pastate nėra lifto ar keltuvo ir pan.

Atskirai nustatyta, kokios turi būti patalpos skirtin-giems priežiūros tipams. Pilnamečių asmenų globos įstaiga užtikrina, kad kambario įranga ir įrengimas atitiktų kliento amžių ir funkcinę būklę. Gyvenamojo kambario plotas kvadratiniais metrais yra nustatomas tik atskiroms paslaugoms – vaikams socialinės reabilitacijos institucijoje, pusiaukelės namų klientams, pensiono klientams.

NVO, sprendžiančios neįgalumo politikos klausimus, svariai prisidėjo prie aplinkos plėtros ir informacijos prieinamumo. Pavyzdžiui, neįgaliųjų ir jų draugų susivienijimas „Apeirons“ parengė „Metodinę medžiagą, kaip užtikrinti aplinkos prieinamumą visuomeniniuose pastatuose ir išorinė-

je aplinkoje pagal universaliojo dizaino principus“. Latvijos specialiųjų poreikių turinčių žmonių bendradarbiavimo organizacija „SUSTENTO“ parengė „Viešųjų pastatų ir patalpų bei viešosios lauko erdvės aplinkos prieinamumo gaires“ (Gerovės ministerija, 2018).

Metodinėje medžiagoje ir aplinkos prieinamumo gairėse pažymima, kad Statybos įstatymo 4 straipsnyje nustatyta, jog vykdant statybą turi būti laikomasi aplinkos prieinamumo principo, pagal kurį statybos proceso metu turi būti sukurta aplinka, kurioje kiekvienas asmuo gali patogiai judėti ir naudotis statiniu pagal jo naudojimo paskirtį. Todėl papildomuose statybos normatyvuose nustatytos veiklos yra specifinės tuo, kad jos ypač skatina užtikrinti aplinkos ir informacijos prieinamumą asmenims, turintiems judėjimo, regėjimo; klausos; psichikos ir (ar) proto negalią.

Siekiant taikyti geriausią praktiką ar novatoriškus

sprendimus statybose, kaip specifinius galima išskirti tokius veiksnius:

- reljefinis paviršius pastatuose;
- kontrastingos spalvos, keičiantis lygiams ir paviršiams;
- ženklavimas ir piktogramos;
- apsauginiai turėklai;
- automatiškai varstomos durys ir fiksuojamieji durų mechanizmai;
- ergonomiškos rankenos ir įranga.

Poreikis užtikrinti orų žmonių, taip pat ir neįgalių žmonių, gyvenimą, ištraukti į darbo rinką ir aktyviai dalyvauti įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse, yra įtrauktas į Latvijos aukščiausio lygio plėtros planavimo dokumentus.

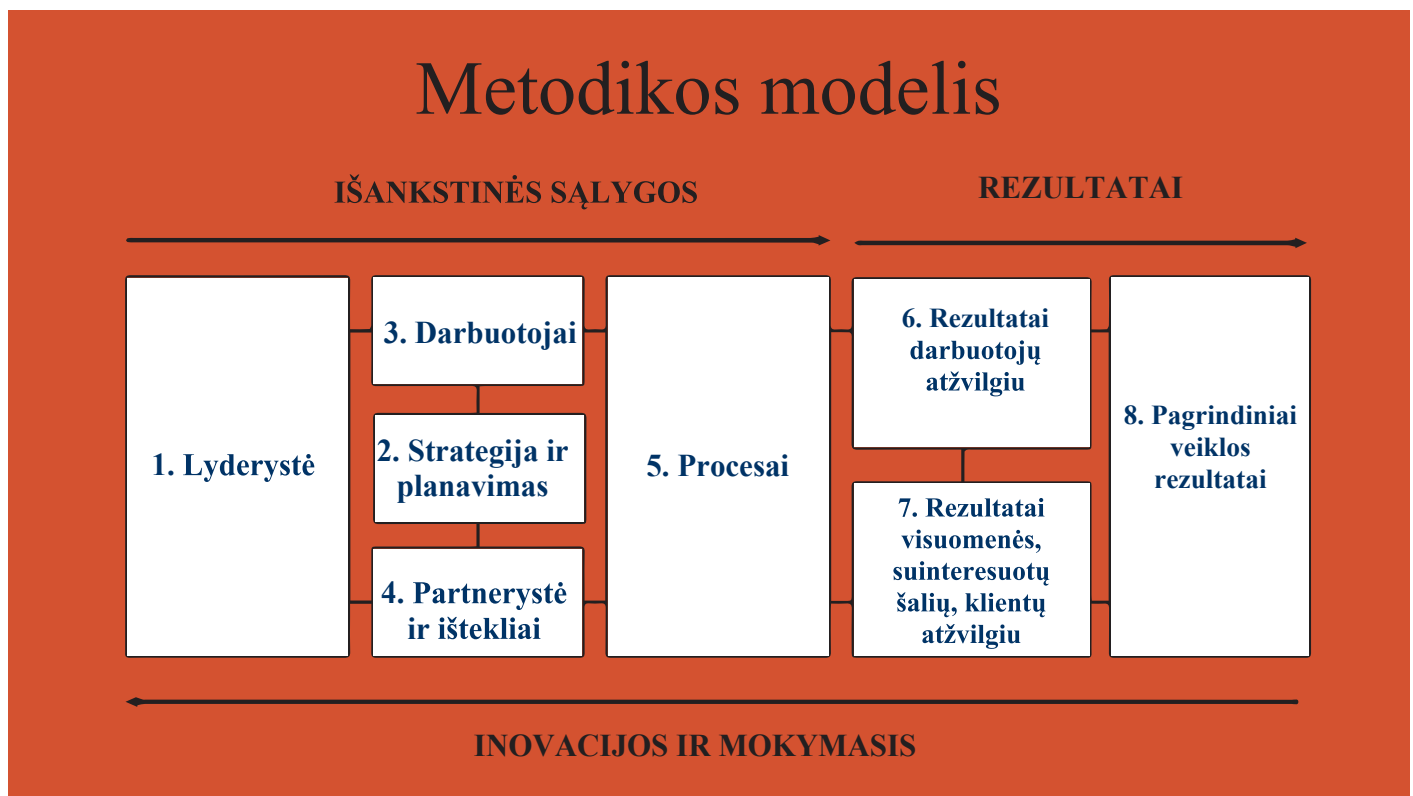

4.6. Rekomenduojamos įsivertinimo metodikos

Paslaugos įsivertinimo metu gali būti taikomi įvairūs modeliai. Metodikos rėmuose siūlome atkreipti dėmesį į teikiamas paslaugas, ne tik vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, bet ir atsižvelgiant į paslaugos vertinimo standartus, kur pavyzdžiu yra pasirinkta Gerovės ministerijos Socialinių paslaugų teikėjų įsivertinimo metodika (SPT įsivertinimas), sukurta, remiantis Bendrojo vertinimo modeliu (Common Assessment Framework model arba CAF) arba Europos socialinių paslaugų kokybės vadybos sistemos modeliu (European Quality in Social Services, EQUASS), kuriame pateikiama išsami socialinių paslaugų teikimo kokybės kriterijų visuma ir jų praktinis taikymas.

Socialinių paslaugų teikėjų įsivertinimas apima 8 kriterijus, subkriterijus ir reikalavimus. Apskritai Socialinių paslaugų teikėjų įsivertinimas apima tokias sritis:

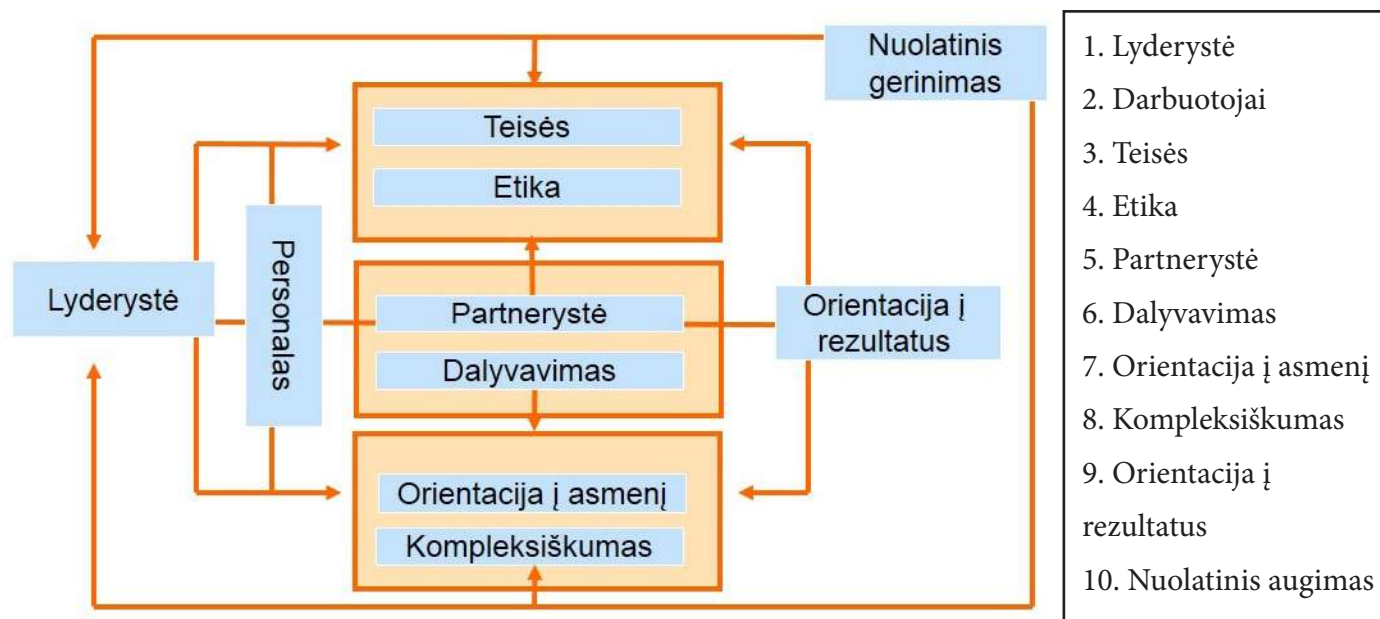

Šaltinis: Socialinių paslaugų teikėjų įsivertinimo metodika. Metodikos įvadas.

EQUASS arba Europos socialinių paslaugų kokybės užtikrinimo sistemos modelis yra Europos Sąjungoje legalizuota kokybės užtikrinimo sistema socialinių paslaugų teikėjams. Ši sistema apima bendruosius kokybės vadybos sistemos elementus su socialinių paslaugų pakraipa, skatinant į klientą orientuotą požiūrį ir paslaugų gavėjų įsitraukimą į paslaugų planavimą ir vertinimą; darbuotojų motyvaciją gerinti kasdienio darbo kokybę; verslo požiūrio integravimą į socialinių paslaugų sritį arba rezultatų matavimą ir kt.

EQUASS apima 10 kokybės principų, kur kiekvienam yra nustatyti indikatoriai, kurių įvykdymas ir įdiegimas skatina paslaugos kokybės tobulinimą.

EQUASS ir 10 kokybės principų:

Kolegos Lietuvoje turi didelę EQUASS modelio taikymo patirtį, ji aprašyta antrojoje Gairių dalyje.

DSPC veikloje gali būti taikomi įvairūs norminiai teisės aktai, priklausomai nuo klientų tikslinės grupės (vaikas ar pilnametis asmuo; smurtą patyręs asmuo ar smurtavęs asmuo ir kt.), kuriai paslauga yra teikiama, ir nuo to, kokia paslauga yra teikiama (su apgyvendinimu / be apgyvendinimo ir kt.).

Reikalavimai yra nustatyti šiuose norminiuose teisės aktuose:

- Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymas;
- Vaikų teisių apsaugos įstatymas;
- Psichologų įstatymas ir kt. įstatymai;
- Ministrų kabineto 2021-12-21 nutarimas Nr. 878 „Dėl techninių pagalbos priemonių“;
- Ministrų kabineto 2020-08-11 nutarimas Nr. 509 „Tvarka, pagal kurią nuo svaigiųjų medžiagų ir procesų priklausomi asmenys gauna socialinės reabilitacijos paslaugas“;
- Ministrų kabineto 2019-12-03 nutarimas Nr. 578 „Dėl socialinės reabilitacijos paslaugos gavimo iš valstybės biudžeto lėšų socialinės reabilitacijos institucijoje“;
- Ministrų kabineto 2019-07-16 nutarimas Nr. 344 „Dėl tvarkos, pagal kurią prekybos žmonėmis aukos gauna socialinės reabilitacijos paslaugas, ir asmens pripažinimo prekybos žmonėmis auka kriterijų“;
- Ministrų kabineto 2019-04-02 nutarimas Nr. 138 „Dėl socialinių paslaugų gavimo“;
- Ministrų kabineto 2017-09-12 nutarimas Nr. 545 „Dėl institucijų bendradarbiavimo vaikų teisių apsaugos srityje“
- Ministrų kabineto 2017-06-13 nutarimas Nr. 338

„Reikalavimai socialinių paslaugų teikėjams“;

- Ministrų kabineto 2015-06-16 nutarimas Nr. 313 „Veiklos programos „Augimas ir užimtumas“ 9.2.2. specifinio paramos tikslo „Padidinti kokybiškų institucinei globai alternatyvių socialinių paslaugų gyvenamojoje vietoje ir šeiminei aplinkai artimų paslaugų prieinamumą neįgaliesiems asmenims ir vaikams“ 9.2.2.1. priemonės „Deinstitucionalizacija“ įgyvendinimo taisyklės“;
- Ministrų kabineto 2014-12-23 nutarimas Nr. 790 „Socialinės reabilitacijos paslaugų nukentėjusiems nuo smurto ir smurtavusiems pilnamečiams asmenims teikimo tvarka“;
- Ministrų kabineto 2009-12-22 nutarimas Nr. 1613 „Būtiniosios pagalbos vaikui, nukentėjusiam nuo neteisėtos veiklos, suteikimo tvarka“
- Ministrų kabineto 2007-12-04 nutarimas Nr. 829 „Dėl dienos centrų, grupinio gyvenimo namų (butų) ir pusiaukelės namų steigimo bei išlaikymo dalinio finansavimo“;
- Ministrų kabineto 2000-12-12 nutarimas Nr. 431 „Higienos reikalavimai socialinės globos įstaigoms“;
- Ministrų kabineto 1999-05-04 nutarimas Nr. 162 „Vaiko izoliavimo bendrojoje našlaičių ir be tėvų globos likusių vaikų globos ir ugdymo įstaigoje tvarka“ ir kt. nutarimai;
- Savivaldybės privalomosios taisyklės ir kiti savivaldybės vidiniai reglamentuojantys dokumentai;
- DSPC vidiniai norminiai teisės aktai, potvarkiai ir kt. dokumentai, kuriais nustatoma įstaigos tvarka ir paslaugų teikimo užtikrinimas.

5. Gerosios praktikos pavyzdys – DSPC „LAIPA“

DSPC „LAIPA“, kaip gerosios praktikos pavyzdys, **akcentuojant** socialinių paslaugų **turinį**, skirtą psichikos ir (ar) proto negalią turintiems suaugusiems, kurį sudaro:

a. Centro veiklos struktūra

b. **Socialinės paslaugos (turinys, kokybė)**

c. Personalas

d. Biudžetas

e. Infrastruktūra

DSPC „LAIPA“ vizija ir paslaugų teikimo tikslas

DSPC „LAIPA“ užtikrina grupinio gyvenimo namų, dienos globos centro ir specializuotų dirbtuvių paslaugą psichikos ir (ar) proto negalią turintiems pilnamečiams asmenims. Praktiškai tai yra asmenys, kuriems yra nustatytas I arba II priežiūros lygis ir kurie paslaugą gauti pradeda po gyvenimo valstybiniame arba savivaldybės socialinės globos ir reabilitacijos centre arba po gyvenimo bendruomenėje.

Asmenys, kurie gauna Grupinio gyvenimo namų paslaugą, yra įtraukti tiek į (arba į) Dienos globos centrų ir Specializuotų dirbtuvių paslaugos gavimą, tiek (arba) dirba pagal darbo sutartį apmokamą darbą. Jei klientai yra įdarbinti puse etato arba mažesne etato dalimi, jie ir toliau gauna kurią nors paslaugą (4 valandas per dieną).

DSPC „LAIPA“ savo veiklos pagrindiniu tikslu išsikėlė tokį veiklos modelį, kuriuo siekiama, kad kiekvienas DSPC klientas pasiektų savo maksimalų savarankiškumo ir įsitraukimo į visuomenę lygį. Tai yra, teikiant grupinio gyvenimo namų paslaugą, be to, kad yra suteikiamas būstas, yra teikiama pagalba asmeniui svarbiose kasdienėse situacijose ir visi klientai dalyvauja kasdienėse užimtumo veiklose (DAC, specializuotos dirbtuvės arba apmokamas darbas). Tokiu būdu kiekvienam klientui yra teikiama jo individualius poreikius atitinkanti, lanksti paslauga. Toks požiūris leidžia teikti tikslingą ir kokybišką pagalbą klientams, gerinant ne tik jų žinias ir supratimą apie įvairius savarankiško gyvenimo aspektus, bet ir praktinius įgūdžius, kaip šias žinias pritaikyti praktiškai. Savo veikloje rūpinamės, kad kiekvienam klientui būtų suteikta pagalba ir tobulėjimo galimybės įvairiose srityse įvairių užsiėmimų ir individualaus darbo metu, pavyzdžiui:

- Savitvarkos ir savarankiško funkcionavimo (maisto gaminimas, stalo serviravimas, namų tvarkymo darbai, naudojimasis informacinėmis ir ryšių technologijomis), ir kitų įgūdžių lavinimas

(įsk. asmens higieną; tinkamą supančios aplinkos užtikrinimą; veiklos ir poilsio pusiausvyrą; sąveiką ir pusiausvyrą tarp buvimo vienumoje ir (arba) visuomenėje; kliento suvokimo skatinimą ir apsaugą nuo rizikų, kurios kelia grėsmę sveikatai ir gyvybei; apsisprendimo skatinimą ir kt.);

- Buitinių įgūdžių tobulinimas, palaikymas, korekcija

(planavimas (asmeninis biudžetas, pirkiniai, užkandžiai, renginiai ir kt.); kreipimasis pagalbos; įvairių institucijų ir paslaugų teikėjų kompetencijos išmitymas; kliento teisės ir pareigos įvairiose gyvenimo situacijose; praktinis kasdienių buitinių klausimų sprendimas; įvairių buitinių technikos prietaisų naudojimas ir kt.);

- Socialinių įgūdžių tobulinimas

(savęs ir savo emocijų suvokimas, jų savireguliacija; situaciją atitinkanti reakcija; gebėjimas bendradarbiauti; klausymosi įgūdžiai ir tikslus informacijos perteikimas, ir kt.);

- Socialiai priimtinių bendravimo įgūdžių skatinimas

(mandagumo normos; įsitraukimas į vietos bendruomenės veiklą; draugiškų santykių užmezgimas ir poros santykių kūrimas; savęs atstovavimas įvairiose situacijose ir bendradarbiavimas su įvairiomis įstaigomis, ir kt.);

- Įsitraukimas į užimtumą ir įsidarbinti padedančių įgūdžių ugdymas

(Dienos globos centras, Specializuotos dirbtuvės arba apmokamas darbas; suvokimo apie įsidarbinimo svarbą ir būtinumą skatinimas bei formavimas; asmeninės atsakomybės prisiėmimo skatinimas ir formavimas; asmeninio tobulėjimo tikslų išsikėlimas ir veiksmas, kurių bus imtasi jų siekiant; smulkiosios motorikos lavinimas; darbinių įgūdžių lavinimas ir kt.);

- Prasmingas laisvalaikio leidimas

(naujų laisvalaikio užimtumo galimybių suvokimas; fiziškai aktyvaus gyvenimo būdo propagavimas; lankymasis kultūriniuose renginiuose; įsitraukimas į vietos bendruomenės veiklą ir interesų būrelius; dalyvavimas viešuose renginiuose, ekskursijos; švenčių šventimas ir kt.);

- Kognityvinių gebėjimų palaikymas arba lavinimas

(kognityvinė funkcija ir supratimas, kuris apima ir tokias funkcijas kaip dėmesio išlaikymas, gebėjimas vienu metu atlikti dvi užduotis; gebėjimas planuoti, sprendimų priėmimas, išvadų darymas; kalba – jos sklandumas ir turtingumas ir kt.);

- Kūrybinių gebėjimų lavinimas

(meno ir meninės saviraiškos gebėjimų ugdymas; vaizduotės lavinimas; saviraiškos skatinimas ir kt.)

- Mokymasis visą gyvenimą

(psichikos ir (ar) proto negalią turinčių asmenų pagrindinio ugdymo įgūdžių palaikymas (raidžių mokymasis: rašymas, skaitymas; skaičių mokymasis – aritmetika; matavimo vienetų suvokimas ir kt.); išmaniųjų telefonų ir kompiuterinio raštingumo lavinimas; naudojimasis internetu ir e. sistemomis kasdieniame gyvenime, ir kt.)

2. DSPC „LAIPA“ bendradarbiavimo modelis, paslaugos planavimas ir užtikrinimas.

Įgyvendindamas paslaugas, DSPC „LAIPA“ savo klientams užtikrina:

1. Individualias socialinės darbuotojos konsultacijas (tiek sprendžiant socialinį atvejį ir bendradarbiaujant su kitomis institucijomis bei specialistais, tiek tobulinant žinias ir įgūdžius);

2. Individualius užsiėmimus su socialine reabilitologe (kliento socialinių įgūdžių tobulinimas ir naujų įgūdžių formavimas; kliento susidomėjimo, noro ir valios gyventi savarankiškai ir visavertiškai skatinimas);

3. Pagalba, skatinant ir ugdant savitvarkos ir savarankiško funkcionavimo gebėjimus (socialinio darbo specialistų komandinis darbas, atsižvelgiant į aktualumą ir individualius poreikius);

4. Kūrybiniai užsiėmimai (veda kūrybinių užsiėmimų vadovas), kurių metu lavinama smulkioji motorika, skatinamas savo gebėjimų pažinimas, saviraiška, kūrybiškumas ir kt.;

5. Kasdienių gyvenimo įgūdžių lavinimo užsiėmimai (veda kasdienių gyvenimo įgūdžių dėstytoja (profesinio ugdymo pedagogas) kartu su socialine darbuotoja – tiek grupiniai užsiėmimai, kurių metu yra aktualizuojamos įvairios savarankiškumo skatinimo ir savitvarkos temos, tiek individualus darbas, skirtas grupiniuose užsiėmimuose išdėstytų temų įtvirtinimui, taip pat kiekvieno kliento išteklių ir žinių tobulinimui (įvairiais būdais – tiek skatinant susikoncen-

truoti; tiek tobulinant skaitymo, rašymo, skaičiavimo įgūdžius; lavinant naudojimosi informacinėmis technologijomis įgūdžius (įsk. bendradarbiavimą su valstybinėmis arba savivaldybės įstaigomis el. erdvėje; el. paštas; naudojimasis internetine bankininkyste, lietimui jautrių telefonų funkcijų įsisavinimas ir naudojimosi socialiniais tinklais principais; užsienio kalbų mokėjimo tobulinimas ir kt.));

6. Keramika – dėmesio koncentravimo ir smulkiosios motorikos įgūdžių tobulinimas, darbinių įgūdžių tobulinimas, atsakomybės prisiėmimas – gaminio sukūrimas „nuo nulio iki galutinio rezultato“;

7. Prasmingas laisvalaikio leidimas – aktyvus dalyvavimas vietos bendruomenės veiklose; įsitraukimas į įvairias veiklas ir konkursus; dalyvavimas artimėsnyje ir tolimesnėse ekskursijose, pasivaikščiojimai, bendri žaidimai ir kt.

8. Sensorinis kambarys – apgalvotai sutvarkyta aplinka arba multisensorinė erdvė, įrengta taip, kad suaktyvintų regos, klausos, lytėjimo, uoslės ir skonio pojūčius, užtikrintų tiek poilsį, tiek ramybės atgavimą, tiek naujų potyrių atradimo atmosferą ir saugumo bei pasitikėjimo jausmą, būtiną emocijoms patirti ir atpažinti;

9. Maisto gaminimo užsiėmimai – tiek grupiniai, tiek individualūs užsiėmimai, skirti žinioms ir praktiniams įgūdžiams apie visavertį maistą tobulinti;

10. Užsiėmimai specializuotose dirbtuvėse – darbo su kartonu, popieriumi, o kai kuriais atvejais – ir su medžiu, įgūdžių lavinimas.

DSPC „LAIPA“ individualių konsultacijų (užsiėmimų) ir grupinių užsiėmimų turinio planai yra sudaromi, remiantis parengtu metiniu veiklos planu ir atsižvelgiant į aktualias problemines situacijas. Ypatingas dėmesys yra skiriamas kasdienio gyvenimo įgūdžių užsiėmimų planui, kuris yra operatyviai tikslinamas, atsižvelgiant į to meto klientų aktualijas arba įvykius visuomenėje (žr. kasdienio gyvenimo įgūdžių užsiėmimų plano šioms metams pavyzdį).

Kiekvieną savaitę socialinė reabilitologė arba socialinė darbuotoja sudaro bendrą dienos globos centro ir specializuotų dirbtuvių veiklų grafiką (žr. savaitės veiklų plano pavyzdį), į kurį įtraukiami tiek suplanuoti užsiėmimai, individualūs darbai, apsilankymas sensoriniame kambaryje, klientų srautai ir darbuotojų įsitraukimas į kiekvieną iš pozicijų. Į planą yra įtraukiamos ir individualios klientų planuojamos veiklos (pavyzdžiui, vizitas pas gydytoją, apsilankymas įstaigoje ir kt.), taip pat yra nurodoma, ar bus

reikalinga pagalba (jei – taip, kuris darbuotojas ją suteiks).

Remiantis savaitės planu, kiekvienam klientui kiekvieną pirmadienį yra parengiamas individualus užimtumo planas, kuriame pateikiama informacija apie jam numatytas veiklas tą savaitę (žr. kliento savaitės plano pavyzdį). Prieš sudarant individualų savaitinį kliento veiklų planą, svarbu atsižvelgti į kiekvieno kliento individualius gebėjimus ir žinias. Pavyzdžiui, vienu atveju tai bus rašytinis planas, jei klientas moka ir skaityti, ir atpažinti skaitmeninio laikrodžio paveikslėlį. Kai kuriais atvejais ypatingas dėmesys skiriamas raidžių dydžiui, jei klientas turi regėjimo problemų. Kitu atveju – užsiėmimų ir kt. veiklų laikas bus atvaizduotas analoginio laikrodžio paveikslėliu, likusią teksto dalį paliekant rašytiniu pavidalu, jei klientas moka skaityti, tačiau orientuojasi tik pagal analoginio laikrodžio paveikslėlį. Plane informacija vaizduojama simboliais ir analoginio laikrodžio paveikslėliu, jei klientas iš pradžių nemoka skaityti ir (arba) nesiorientuoja pagal skaitmeninį laikrodį, ir pan.

DSPC „LAIPA“ veiklos laikotarpiu sukaupta patirtis rodo, kad nors toks planavimo procesas reikalauja daug laiko ir pastangų, jis suteikia:

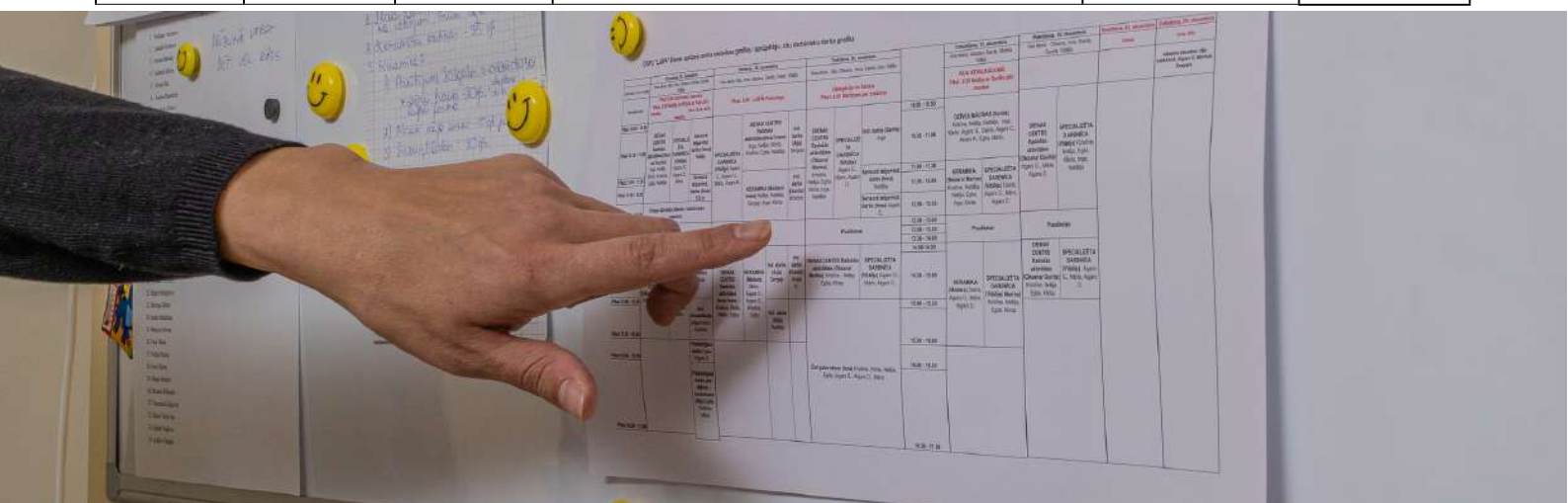
- klientams labai reikalingą saugumo ir nuspėjamumo jausmą;
- jausmą, kad klientas pats seka savo gyvenimo įvykius ir prireikus gali kreiptis į darbuotojus, kad šie pakoreguotų planą;
- skaidrumą, kaip planuojama pažanga, ugdant ir tobulinant savitvarką ir savarankiškumą;
- atsakomybės ir savikontrolės skatinimą: klientas pats turi sekti, kad laiku dalyvautų suplanuotose veiklose arba informuotų apie nedalyvavimo jose priežastis;
- planavimo įgūdžių lavinimą;
- bendrą visų susijusių dalyvių suvokimą ir informuotumą apie tai, kas planuojama, kada kur kas turi būti ir kokios veiklos yra numatytos (ypač svarbu, jei atsiranda būtinybė pavaduoti išvykusius kolegas).

**DSPC „LAIPA“ Užsiėmimų plano aprašas
Kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymas**

2022 m. KOVO 1–4, 7–11 d.					
Data / Laikas	Savarankiško gyvenimo įgūdžių mokymosi pagrindai	Tema / veikla	Veiklos aprašymas	Reikalingos priemonės	Veiklos paskirtis / siekiamas rezultatas
2022-03-01 2022-03-02 2022-03-03 2022-03-04	Klientų žinių ir įgūdžių gerinimas, atsižvelgiant į individualius poreikius	Klientų individualių poreikių ir išteklių plėtra bei gerinimas (smulkiosios motorikos lavinimas, rašymo įgūdžiai, skaitymo įgūdžiai, veiksmai su	Sensorinis kambarys – visiems klientams; Klientas O – darbas su internetu, e. sistemomis, e. bankininkyste; Klientas E – kompiuterinio raštingumo įgūdžių pagrindinis lygis; mobiliųjų programėlių įsisavinimas; Klientas F – pagrindinių anglų kalbos žinių ir įgūdžių lavinimas; Klientas T – skaitymo, rašymo įgūdžių lavinimas, skaičiavimo įgūdžių lavinimas; naudojimosi interneto išteklių įsisavinimas (įsk. internetinę bankininkystę); Klientas M – skaitymo, rašymo įgūdžių lavinimas, skaičiavimo įgūdžių lavinimas; Klientas R – tikslumo mokymas ir koncentracijos įgūdžių ugdymas; Klientas S – mokymosi išreikšti pasirinkimą treniruotė;	A4 popierius; Rašikliai; Mokomoji medžiaga (knygos, darbiniai lapai, mokomieji komplektai, raidžių ir skaičių kortelės ir kt.) – skaitymo įgūdžiams lavinti; rašymo įgūdžiams lavinti.	Individualių poreikių vystymo procesas
		skaičiais/ matavimo vienetais / skaičiavimas, kompiuterinio raštingumo tobulinimas; kognityvinių įgūdžių lavinimas ir kt.)	Klientas L – rašymo įgūdžių tobulinimas; darbo su kompiuteriu įgūdžių tobulinimas („Word“; el. paštas; internetas) Klientas U – smulkiosios motorikos lavinimas; Klientas D – smulkiosios motorikos lavinimas, kasdienės rutinos planavimo įgūdžių tobulinimas; Klientas A – koncentravimosi įgūdžių tobulinimas, kryptingas el. technologijų taikymas praktikoje (vaizdo tinklaraščio kūrimas); Klientas G – skaitymo įgūdžių, rašymo įgūdžių įsisavinimas, skaičiavimo įgūdžių lavinimas, susipažinimas su el. bankininkyste; Klientas I – kompiuterinio raštingumo įsisavinimas; Klientas J – kompiuterinio raštingumo lavinimas, koncentracijos tobulinimas, smulkiosios motorikos lavinimas.		
2022-03-03 Rytas Popietė	Klientų savarankiškumo skatinimas - kritinio mąstymo, medijų raštingumo ugdymas	Kaip išvengti neteisingos informacijos ir gandų	1 užsiėmimas / 2 užsiėmimas Užsiėmimas vyksta, naudojant vaizdinę medžiagą – pateiktį, kurioje yra tiek vaizdo, tiek infografikos elementų. 1. Yra demonstruojama pateiktis, kuri paskatina diskusiją tarp užsiėmimo dalyvių apie tai, kas, jų nuomone, yra paskalos, melaginga informacija ir akivaizdus melas. Ar jie patys su tuo yra susidūrę? Ar patys yra skleidę melagingą informaciją? 2. Kaip melagingų naujienų ir gandų skleidimas veikia tai darančių asmenį? 3. Sutelktas dėmesys į praktinius veiksmus ir klausimus, kuriuos reikia užduoti, siekiant patikrinti pateiktos informacijos teisingumą. Gilesnei analizei demonstruojami vaizdo įrašai. 4. Saugumo internete taisyklės – kaip apsaugoti savo profilius ir netapti dezinformacijos aukomis. 5. Aptartos 6 konkrečios rekomendacijos, kaip patikrinti informaciją internete. 6. Aptarta dalyvių patirtis ir įpročiai – kokią informaciją jie gavo iki šiol, ar atkreipė dėmesį į jos saugumą, ar patikrino keletą šaltinių, kas yra informacijos autorius ir pan.	„PowerPoint“ prezentacija. Informacinė medžiaga: 1.https://drossinternets.lv/lv/materials/download/ie-teikumi-informacijas-parbaudei Vaizdo medžiaga: 1.#Baltimeli - viltus žinias - YouTube 2.Re:Baltica - Kā atpazīt viltus žinias? (facebook.com)	Skatinti klientų kritinį mąstymą: užduoti klausimus, siekiant pasitikslinti ir gauti pagrįstos informacijos. Gauti Priimti ir kitiems perduoti tikslią informaciją – netapti paskalų nešiotoju. Konkretūs, praktiniai patarimai, kaip patikrinti informaciją. Atkreipti dėmesį į saugumo internete aspektus: kaip apsaugoti savo profilį, laikytis duomenų apsaugos taisyklių.

					Naujai įgytas žinias būtina įtvirtinti, dirbant individualiai.
2022-03-07 2022-03-08 2022-03-09 2022-03-10 2022-03-11	Klientų žinių ir įgūdžių tobulinimas, atsižvelgiant į individualius poreikius	Klientų individualių poreikių ir išteklių plėtra, tobulinimas (smulkiosios motorikos lavinimas, rašymas, skaitymas, darbas su skaičiais, (matavimo vienetais) / skaičiavimas, kompiuterinių įgūdžių tobulinimas; kognityvinių įgūdžių tobulinimas ir kt.)	Visiems klientams – sensorinis kambarys; Klientas O – darbas su internetu, e-sistemos, internetinė bankininkystė; Klientas E – kompiuterinio raštingumo pagrindinio lygio įsisavinimas; mobiliųjų programėlių įsisavinimas; Klientas F – anglų kalbos pagrindų ir įgūdžių tobulinimas; Klientas T – skaitymo įgūdžių, rašymo įgūdžių įsisavinimas, skaičiavimo įgūdžių lavinimas; internetinių išteklių įsisavinimas (įsk. internetinę bankininkystę); Klientas M – skaitymo įgūdžių, rašymo įgūdžių įsisavinimas, skaičiavimo įgūdžių lavinimas; Klientas R – tikslumo treniruotė ir koncentravimosi įgūdžių lavinimas; Klientas S – gebėjimo išreikšti pasirinkimą treniruotė; Klientas L – rašymo įgūdžių tobulinimas; darbo su kompiuteriu įgūdžių tobulinimas („Word“; el. paštas; internetas) Klientas U – smulkiosios motorikos lavinimas; Klientas D – smulkiosios motorikos lavinimas, kasdienės rutinos planavimo įgūdžių tobulinimas; Klientas A – koncentravimosi įgūdžių tobulinimas, tikslingas el. technologijų taikymas praktikoje (vaizdo tinklaraščio kūrimas); Klientas G – skaitymo įgūdžių, rašymo įgūdžių įsisavinimas, skaičiavimo įgūdžių lavinimas, susipažinimas su el. bankininkyste; Klientas I – kompiuterinio raštingumo įsisavinimas; Klientas J – kompiuterinio raštingumo lavinimas, koncentracijos tobulinimas, smulkiosios motorikos lavinimas.	A4 popierius; Rašikliai; Mokomoji medžiaga (knygos, darbiniai lapai, mokomieji komplektai, raidžių ir skaičių kortelės ir kt.) – skaitymo įgūdžiams lavinti; rašymo įgūdžiams lavinti.	Individualių poreikių tobulinimo procesas
2022-03-10 Rytas	Klientų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymas	Savarankiškumo skatinimas – būstas ir darbuotojų pagalbos galimybės	1 užsiėmimas / 2 užsiėmimas Užsiėmimas vyksta, naudojant vaizdinę medžiagą – pateiktį, vaizdo įrašus, aktualius skelbimus, galiojančius norminius teisės aktus. Užsiėmimo dalyviai yra supažindinami su darbuotojų teikiama pagalba, taip pat įvairiomis galimybėmis gauti būstą, jei nori pradėti savarankišką gyvenimą. <ol style="list-style-type: none"> 1. Demonstruojama pateiktis, kurioje pateikiami darbuotojų pareigybių pavadinimai ir pareigybių aprašymas, galimybė gauti pagalbą, klientai skatinami įvardyti, kuris darbuotojas DSPC „LAIPA“ kolektyve eina konkrečias pareigas. Aptariant darbuotojų pareigas, formuojamas supratimas, kodėl kuris nors iš darbuotojų vykdo vieną ar kitą veiklą, į ką reikia kreiptis, esant reikalui. 2. Tęsiant pateiktis pristatymą, užsiėmimo dalyviai yra supažindinami su 3 būsto tipais savarankiško gyvenimo pradžiai: grupinio gyvenimo namai, savivaldybės socialinis būstas, savarankiškai nuomojamas butas. Pateikiami vaizdo įrašai iš kiekvienos konkrečios galimo būsto kategorijos, peržvelgiami aktualūs būsto nuomos skelbimai, aptariama tvarka, pagal kurią galima pretenduoti į savivaldybės būstą. 3. Skatinamas suvokimas apie reikiamą „kraitį“, pradedant savarankišką gyvenimą ne grupinio gyvenimo namuose: tiek tiek daiktų, tiek pinigų prasme. Supažindinama su įvairiais būstų variantais: be patogumų, su daliniais patogumais, su visais patogumais. Skatinama diskutuoti apie tai, kokie buvo klientų lūkesčiai dėl savarankiško gyvenimo po grupinio gyvenimo namų ir kokia yra realybė. 	„PowerPoint“ prezentacija. Vaizdo medžiaga: 1. https://www.youtube.com/watch?v=ZqDLRZyUnag 2. RET.VL: Siguld grupu mājā jau piecus gadus (facebook.com) 3. https://www.youtube.com/watch?v=v21aBw-ufXY 4. https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/22.12.2020-pasvaldibas-pieskirtais-dzīvoklis-un-patstavigas-dzives-sakums-barenisoke.id205994 Informacinė medžiaga demonstravimui: 1. www.jelgavasnovads.lv/images/userfiles/Saistotie_noteikumi/16_saist_not_7_dzīvoklu.pdf 2. iesniegums.jaunais.docx (live.com)	Žinių ir suvokimo formavimas apie grupinio gyvenimo namų paslaugos esmę, kitas savarankiško gyvenimo galimybes, darbuotojų teikiamą pagalbą šiuo atveju. Savos situacijos suvokimas – kiek pasirėngęs esu gyventi savarankiškai be pagalbos (su pagalba)? Ką reikia patobulinti ir ko mokytis? Pagal poreikį interesantams suplanuojamos individualios socialinio darbuotojo konsultacijos, siekiant atsakyti į individualius klausimus ir išanalizuoti kliento individualų atvejį.
Popietė					

Kliento Vardas Pavardė (savaitės plane – klientas I)

Planas nuo iki

I diena	II diena	III dienaI	V dienaV	diena
 (Juris)	 (Oksana)	 (Juris)	 dr. Bērzinis	 (Juris)
				
 (Susirinkimas)	 (Jana)	 (Juris)	 (Jana / Aija)	 (Juris)
 (Juris)	 (Aija)		 (Aija)	
	 (Ina)			

Kliento Vardas Pavardė (savaitės plane – klientas I)

Savaitės planas nuo _____ iki _____

Pirmadienis	Antradienis	Trečiadienis	Ketvirtadienis	Penktadienis
9.00 val. Specializuotos dirbtuvės (Juris)	9.00 val. Dienos globos centras Kūrybinis užsiėmimas (Oksana) 11.00 val. Keramika (Madara)	9.00 val. Specializuotos dirbtuvės (Juris)	7.35 val. Autobusas į miestą 10.00 val. gydytojo konsultacija dr. Bėrzinis 11.30 val. Autobusas į valsčių	9.00 val. Specializuotos dirbtuvės (Juris)
Apie 12.00 val. Pietūs	Apie 12.00 val. Pietūs Poilsio laikas	Apie 12.00 val. Pietūs Poilsio laikas	Apie 12.00 val. Pietūs Poilsio laikas	Apie 12.00 val. Pietūs Poilsio laikas
12.30 val. Susirinkimas 13.30 val. Specializuotos dirbtuvės (Juris)	13.30 val. Individualus darbas (Jana) 14.30 val. Sensorinis kambarys (Aija) 15.00 val. Maisto gaminimas (Ina)	13.30 val. Specializuotos dirbtuvės (Juris)	13.30 val. Dienos priežiūros centras Gyvenime reikalingų įgūdžių pamoka (Jana / Aija) 15.30 val. Konsultacija – biudžeto planavimas (Aija)	13.30 val. Specializuotos dirbtuvės (Juris)

AR ZEMES
SPĒKU NĀKOTNĒ!

ZEMGALES PLĀNOŠANAS
REĢIONS